MINISTERUL DE INTERNE
SERVICIUL CULTURAL, PRESĂ ȘI EDITORIAL

tainele serviciilor secrete

1976

M I N I S T E R U L D E I N T E R N E
SERVICIUL CULTURAL, PRESĂ ŞI EDITORIAL

Secret de serviciu

DIN TAINELE SERVICIILOR SECRETE

Nr. 357

1976

Traducere de mr. GEORGE ZAGĂR
Coperta executată de mr. VICTOR JERCA

Redactor: cpt. GHEORGHE VARGA
Corector: serg.-maj. COSTEL CRIŞAN

Comanda nr. S/460949. Dat la cules: 14.05.1976
R.M. nr. 0211 Bun de tipar: 23.07.1976
Lucrarea conţine 56 pagini

DIN PARTEA REDACŢIEI

Gert Buchheit, autorul lucrării „Secrets des services secrets", subintitulată „Missions — méthodes. Expériences", ediţie franceză apărută la Paris în anul 1974, este un istoric vest-german ce a funcţionat în timpul celui de-al doilea război mondial ca ofiţer de stat-major al Comandamentului militar german din Franţa şi a mai scris două cărţi ale căror titluri în limba franceză sînt: „Hitler, chef de guerre" şi „Le complot des généraux contre Hitler".

Simpla lectură a datelor biografice ale lui Buchheit obligă cititorul la cîteva constatări critice.

Mai întîi, ca fost ofiţer al Reich-ului hitlerist şi ca istoric dintr-o ţară capitalistă, în mod obiectiv, autorul adoptă faţă de evenimentele pe care le comentează o anumită poziţie, iar prin modul de a interpreta diferitele aspecte ale spionajului şi contraspionajului urmăreşte interesele sistemului politico-economic căruia îi aparţine.

Un alt aspect demn de evidenţiat este acela că Buchheit, mai mult ca sigur participant activ la unele evenimente prezentate în lucrare, analizează şi apreciază anumite laturi ale activităţii serviciilor secrete printr-o viziune proprie — deci cu subiectivism — ştiut fiind că, datorită regulilor conspirativităţii ce guvernează în spionaj şi contraspionaj, sînt foarte puţine persoanele care cunosc ansamblul unei astfel de activităţi, lucru subliniat, dealtfel, chiar de autor în conţinutul cărţii. Ţinînd seama de o asemenea optică, nu surprind prea mult desele aforisme şi reţete cu privire la tehnica culegerii de informaţii, metodele „cele mai eficace" de dezinformare etc.

Descrierea organizării şi funcţionării serviciilor secrete, tacticilor folosite de acestea, suita de ierarhizări făcută în ca-

drul lor impun concluzia că autorul are în vedere exclusiv organele de informații și contrainformații occidentale, relațiile intercapitaliste stabilite între ele. Postîndu-se pe o astfel de poziție, nu este exclus ca Buchheit să prezinte, în scop de dezinformare, deformat anumite aspecte ale activității desfășurate de spionajul și contraspionajul capitalist.

Prin succinta prezentare critică a lucrării „Din tainele serviciilor secrete" — căci acesta este titlul ediției de față a cărții lui Buchheit, realizată printr-o traducere selectivă și prelucrată — nu urmărim să anulăm calitățile sale instructive, ce o recomandă lucrătorilor de securitate ca un material documentar util pentru lărgirea orizontului culturii lor de specialitate, ci dorim să avertizăm și să îndemnăm, totodată, la o lectură atentă, făcută cu mult discernămînt politic și profesional.

Eroii principali ai lucrării sînt, fără îndoială, lucrătorul de informații sau contrainformații și agenții cu care acesta lucrează. Pentru ca reușita să fie deplină, primul trebuie să posede o serie de calități, dintre care se impun în mod deosebit două: să fie încadrat în muncă după principiul „omul potrivit la locul potrivit" și să nu-și considere profesia doar ca pe un mijloc de cîștig cît mai ușor și mai convenabil, ci să pună mai presus interesele muncii decît cele personale.

Abordînd problema instruirii lucrătorilor de informații și contrainformații, autorul subliniază necesitatea și importanța deosebită ca aceștia să învețe tainele meseriei prin studierea unor cazuri reale, rezolvate — bine sau mai puțin bine — în trecut, precum și obligativitatea creării, pe timpul pregătirii, a unor condiții similare celor în care fiecare va acționa.

Randamentul agenților, crede Buchheit, va depinde de calitățile lor, acoperirea sub care vor acționa, priceperea lucrătorilor de informații sau contrainformații de a-i instrui și dirija și, mai ales, de comportamentul acestora față de ei. Deosebit de bine sînt descrise unele criterii și metode folosite pentru recrutare.

Autorul apreciază că răbdarea și păstrarea secretului sînt condiții sine qua non ale succesului în spionaj și contraspionaj, iar pe agentul dublu îl consideră pe cît de eficace, pe atît de periculos, atunci cînd trădează.

Foarte instructive sînt și informațiile referitoare la realizarea legăturilor cu persoanele din rețea prin intermediul aparatelor de emisie-recepție, întîlnirilor, ascunzătorilor, adreselor conspirative etc.

CAPITOLUL I

DIN SARCINILE UNUI SERVICIU SECRET

În cursul celui de-al doilea război mondial spionajul, contraspionajul și sabotajul au luat amploare și au îmbrăcat forme deosebit de diverse, ca niciodată pînă atunci în istoria omenirii. Serviciile secrete s-au dezvoltat, devenind organisme puternice, așa cum s-a întîmplat cu contraspionajul militar german care, la apogeul activității sale, dispunea de peste trei mii de ofițeri.

Pe măsura extinderii teatrelor de operații, serviciile de informații militare și politice își lărgesc raza de acțiune și sînt completate cu noi compartimente ca, de exemplu : O.S.S. (Biroul serviciilor strategice), în S.U.A. ; S.O.E. (Biroul pentru executarea operațiilor speciale), în Anglia ; Divizia Brandenburg, în Germania. Era vorba de o serie de formațiuni de comando, sabotaj, instigare la răzvrătire, iar în cazul O.S.S. și O.S.E. și de ajutarea cu armament a mișcărilor de rezistență din țările ocupate.

Serviciile secrete operează astăzi pe scară mondială și dispun de un sistem informativ cu verigi strînse și competențe multiple. Structura și personalul lor trebuie să permită aprecierea nu numai a situației politice, tehnico-științifice, economice, sociale și morale a unei țări, ci și a puterii, echipamentului și tehnicii armatei, a dezvoltării fizicii nucleare, aerodinamicii, cercetării spațiale din statul respectiv. Cu cît un serviciu secret posedă mai multe date exacte și complete, de amănunt chiar, despre evenimentele importante sau

mai puţin importante, cu atît mai mult va reuşi să informeze cu obiectivitate propriul său guvern şi să influenţeze hotăririle acestuia în funcţie de situaţia generală.

Se poate întîmpla ca un anumit guvern să întreprindă măsuri la care ar fi renunţat dacă ar fi fost mai bine informat sau dacă ar fi ţinut seama de informaţiile pe care le poseda. În astfel de cazuri, ar trebui să se întreprindă un studiu critic imediat, pentru a se asigura că toate informaţiile disponibile au fost pe deplin exploatate şi a se stabili pînă în ce punct sesizarea făcută de serviciul secret respectiv a prevăzut evenimentul. Se poate cita, spre exemplificare, eşecul serviciilor secrete americane în cazul capturării navei spion „Pueblo", de către Coreea de Nord, în iulie 1968. Subcomisia Camerei Reprezentanţilor a constatat că rapoartele privind sud-estul asiatic, care nu fuseseră încă studiate, măsurau în fişierele C.I.A. o lungime de 172 de metri. Acest material neexploatat ar fi putut, dacă ar fi fost utilizat, împiedica incidentul.

Un alt exemplu : un mesaj destinat navei spion americane „Liberty", bombardată din greşeală de israelieni în cursul războiului din 1967, fusese dirijat spre Filipine. Parvenit cu întîrziere la Pentagon, mesajul a fost transmis către „Liberty" după ce nava fusese scufundată.

Sfîrşitul celor două nave spion americane demonstrează necesitatea analizării şi exploatării operative a informaţiilor.

Misiunea cea mai importantă a unui serviciu de informaţii constă în a strînge şi compara date publice cu cele secrete, precum şi în a face din acestea o sinteză menită să servească guvernului pentru luarea măsurilor necesare.

O mare parte din informaţiile pe care le adună şi le foloseşte un serviciu secret provine din presă. Ele, deşi nesecrete, nu sînt lipsite de importanţă. Adesea, este extrem de util să urmăreşti, spre exemplu, ce publică şi ce nu publică un anumit serviciu guvernamental. O analiză atentă permite desprinderea unor concluzii privitoare la adevăratele intenţii ale unui guvern străin.

Desigur că se procură şi informaţii rezultate din relaţiile diplomatice normale întreţinute cu terţe state, care nu sînt, în general, publice.

O altă categorie de date sînt cele culese în secret, informaţii exacte, sigure şi complete care interesează pentru a şti ceea ce se petrece sau s-ar putea petrece în domeniul politicii internaţionale. Această activitate presupune învingerea obstacolelor ridicate prin folosirea unor spioni bine pregătiţi, întrucît adversarul ştie care sînt obiectivele urmărite de spionaj şi ia măsuri de protecţie.

Obţinerea informaţiilor secrete este misiunea principală a unui serviciu secret ce foloseşte, în general, în acest scop compartimente specializate pentru diferitele sectoare ale vieţii sociale, politice şi economice.

Metodele şi tactica căutării informaţiilor depind de o serie de factori. Trebuie făcută, în primul rînd, distincţie între informaţia brută şi cea prelucrată, obţinută după ce prima a fost cu grijă examinată, atît pe planul exactităţii, cît şi pe cel al importanţei.

Diferenţa între cele două categorii se stabileşte pe baza aprecierii conţinutului şi importanţei informaţiei respective. O relatare brută devine o informaţie numai după ce a fost verificată, analizată şi comparată de către experţi cu alte date privind acelaşi subiect.

Se poate pune întrebarea dacă informaţia brută se transmite ca atare sau mai întîi este analizată şi interpretată la locul petrecerii evenimentului şi numai apoi comunicată organelor de sinteză.

Uneori materialul brut transmis unui serviciu secret este însoţit de interpretarea făcută de cel care l-a cules, iar alteori adnotat cu comentarii şi aprecieri. Asemenea adnotări trebuie să fie făcute cu obiectivitate, ele putînd fi socotite drept informaţii prelucrate doar atunci cînd la această concluzie ajung toate elementele serviciului secret. Valoarea unei informaţii prelucrate este discutabilă dacă agentul şi lucrătorul de informaţii sau contrainformaţii au simpatii, antipatii, opinii preconcepute ce influenţează capacitatea lor de apreciere. Dorinţa de a se afirma, îngîmfarea nu sînt mai puţin periculoase decît încăpăţînarea, pedanteria sau slugărnicia.

!!! Nimeni nu este scutit de slăbiciunile omeneşti, dar nu există domeniu în care acestea să aibă urmări mai grave şi mai hotărîtoare ca în cadrul unui serviciu secret.

Alegerea colaboratorilor are deci o importanţă considerabilă mai ales în compartimentele în care informaţiile sînt apreciate şi exploatate.

Sînt necesare, în plus, o strictă compartimentare a muncii şi măsuri de conspirare pentru a reduce la maximum cercul celor în cunoştinţă de cauză. Aceasta nu înseamnă însă că şeful unui anumit serviciu secret trebuie lipsit de informaţii sau informat cu întîrziere.

Pe lingă activitatea de informare, serviciul secret are ca misiune desfășurarea activității de contraspionaj. Această activitate are, în general, un caracter defensiv, dar poate și, de multe ori, trebuie să devină ofensivă pentru a manipula organismele secrete adverse și rețelele lor de agenți sau a pătrunde în interiorul acestora. Mai ales în această ultimă situație se poate vorbi de contraspionaj, domeniu special ce presupune calități și cunoștințe profesionale extraordinare.

Printre misiunile principale ce revin contraspionajului se numără: descoperirea serviciilor de informații adverse, care acționează împotriva statului propriu, și a metodelor lor de muncă; supravegherea cazurilor suspecte, ce apar pe raza sa de activitate; controlul defensiv al corespondenței și al transmisiilor radio; participarea la toate activitățile care vizează apărarea securității statului; apărarea întreprinderilor industriale ce prezintă interes pentru adversar.

Metodele folosite de contraspionaj sînt foarte diverse și ar trebui, în detaliu, să fie totdeauna adaptate, pe plan tehnic și tactic, misiunii concrete încredințate.

Nu este posibil să realizăm o prezentare detaliată a acestor măsuri, deoarece aceasta ar contraveni principiului privind păstrarea secretului. Lista posibilităților de apărare și de aplicare a lor în practică merge de la simpla instruire generală preventivă pînă la organizarea serviciilor de supraveghere și securitate.

Cînd un stat se apără împotriva spionajului, el este obligat să ia măsuri complexe. Nu sînt suficiente supravegherea frontierelor, demascarea agenților care au intrat în țară, ridicarea unor ziduri protectoare în jurul instalațiilor tehnice și militare amenințate. Serviciul secret trebuie să descopere mai ales țintele urmărite de serviciul de informații inamic, în ce direcție, prin ce mijloace și metode acționează el, precum și agenții folosiți în atingerea scopurilor propuse.

Toate operațiile avind aceste obiective sînt grupate sub numele de activitate de contraspionaj și se înscriu printre misiunile de apărare.

Dar contraspionajul, în esența lui, presupune mai ales acțiuni ofensive, strategia sa fiind atacul, pentru a descoperi planurile serviciilor secrete dușmane, a observa desfășurarea acțiunilor adversarului și, prin contramăsuri bine concepute, a anihila intențiile acestuia. Îndeplinirea cu succes a misiunilor înseamnă a face ineficace acțiunile dușmanului și a pregăti calea spre obiectivul final ce constă în a-l orbi și a-l

determina să comită erori grave. Pentru aceasta sînt necesare pătrunderea în rețeaua informativă inamică și exploatarea abilă a metodelor folosite de el. Principala dificultate implicată de o asemenea activitate de contraspionaj constă în a deveni, fără știrea inamicului, o parte activă în calculele și operațiile acestuia, urmînd ca astfel să i se contracareze planurile. În asemenea condiții, este posibilă cunoașterea informațiilor sale cele mai secrete. Și mai mare realizare este pentru un agent atunci cînd ajunge să dirijeze acțiunile adversarului, furnizîndu-i anumite date datorită cărora el ia hotăriri contrare intereselor proprii.

Oricine lucrează în contraspionaj trebuie să cunoască foarte bine natura și structura serviciilor secrete străine, precum și pe conducătorii acestora.

În cursul celui de-al doilea război mondial, pe parcursul desfășurării unor acțiuni de contraspionaj, s-au ivit situații neplăcute din care s-ar putea trage învățăminte pentru viitor. Printre cele mai deosebite se situează neînțelegerile dintre contraspionaj și serviciul de securitate. Întrucît cel din urmă are ca scop final destrămarea acțiunilor întreprinse de inamic, după descoperirea unei rețele de spionaj, el nu așteaptă decît timpul necesar pentru a cunoaște, pe cît posibil, toți membrii acesteia, iar apoi atacă. Contraspionajul, al cărui succes se bazează pe un contact controlat și de durată cu dușmanul, încearcă, dimpotrivă, aproape întotdeauna, să se folosească de o astfel de rețea descoperită. Acest conflict dintre obiectivele serviciului de securitate și cele ale contraspionajului poate duce la neînțelegeri extrem de grave.

Toate organele de contraspionaj apelează în muncă la o sumă de durități ale cărei componente se cheamă: duritatea spirituală a celui ce trebuie să exploateze informațiile; duritatea morală a manipulantului de informații; duritatea legală în clipa în care informațiile se confruntă cu realitatea legii.

În probleme de contraspionaj, inteligența nu se poate mulțumi cu date efemere, de o eficacitate îndoielnică, ci trebuie să fie orientată de o viziune generală îndreptată spre viitor. Numai astfel metoda de lucru întrunește cerințele impuse de sarcinile de apărare, menite, în orice clipă și în orice împrejurare, să asigure, împotriva oricărei forme de agresiune, securitatea și integritatea țării, viața poporului în ultimă instanță. Pentru aceasta este strict necesar să se asigure or-

ganului de contraspionaj respectiv o formă destul de elastică, în cadrul sistemului de apărare națională, pentru ca el să se poată adapta tuturor schimbărilor de situație și să răspundă tuturor exigențelor.

Un alt domeniu de acțiune al serviciului secret este sabotajul îndreptat asupra unor obiective de interes militar, cum sînt: instalațiile de aprovizionare din spatele frontului inamic; transmisiunile; transporturile; punctele vulnerabile ale industriei de armament; minele; rafinăriile; aerodromurile; porturile etc. Într-un război total, așa cum sînt războaiele moderne, un sabotaj bine dirijat de serviciul secret central poate acționa asupra întregii capacități de luptă a inamicului, inclusiv asupra: aprovizionării cu materii prime; economiei alimentare; mijloacelor de transport și căilor de comunicație.

Începînd de la primul război mondial, compartimentele de sabotaj au devenit părți componente ale serviciilor secrete. Trebuie subliniat faptul că nu există o regulă precisă cu privire la organul căruia se subordonează unitățile și subunitățile de comando (de sabotaj) înaintea sau în timpul angajării lor sau cu privire la colaborarea acestora cu restul unităților serviciilor secrete. Pînă la ce punct acțiunile întreprinse de unitățile de comando trebuie considerate ca operații organizate de un serviciu secret nu se poate preciza decît studiind fiecare caz în parte.

Oricum, este necesar întotdeauna să se facă distincție între acțiunile de sabotaj — îndreptate împotriva unor obiective precise, executate de compartimente de sabotaj avînd, totodată, și misiuni de spionaj — și operațiile de comando, executate de unități speciale ale forțelor armate regulate, create, echipate și instruite în acest scop. În funcție de fiecare misiune ordonată, de situația operativă creată și chiar de zona geografică vizată, comandamentul ce poartă răspunderea reușitei va trebui să hotărască modul de acțiune care i se va părea mai bun și va aprecia dacă este cazul să angajeze unități speciale sau compartimente de sabotaj, părți componente ale serviciului secret organizator.

O sarcină importantă a unui serviciu secret o constituie activitatea de dezinformare.

Misiunea dezinformării este de a provoca reacții greșite și măsuri inoportune din partea adversarului. Pentru a atinge aceste obiective ea folosește informații verosimile care, de pildă, se referă la atitudinea „sigură" în legătură cu un anumit eveniment. Aceste informații, concepute cu iscusință, sînt difuzate, prin intermediari, în scopul de a ajunge la adversar, care, pe baza încrederii ce o acordă veridicității datelor respective, „secrete", trage concluzii total greșite și reacționează în consecință.

Necazurile pricinuite de dezinformare se țin lanț, o decizie în contratimp putînd da naștere unei nemulțumiri de proporții în rîndul populației, apariției de neînțelegeri între țări prietene și chiar unei crize politice.

Mijloacele și metodele de dezinformare sînt diverse, începînd de la furnizarea unui document fals, special pregătit și terminînd cu „îndoparea" serviciului secret vizat cu materiale în care, pe fondul informațiilor false, sînt grefate date adevărate, dar de mică importanță.

Aceste manevre dibace de înșelare — care nu o dată au determinat creșterea personalității agenților ce le-au executat, consolidîndu-le poziția — au fost folosite de serviciile secrete de la începutul existenței lor, însă numai după anul 1870 dezinformarea a devenit una din activitățile de bază ale acestora.

Dezinformarea adversarului are în vedere printre altele: sugerarea anumitor lucruri; atragerea atenției asupra unor probleme secundare; furnizarea de documente false cu privire la diferite personalități ale căror verificare și supraveghere cer luni de zile, dacă nu chiar ani etc.

În toate operațiile de dezinformare, indiferent că e vorba de acțiuni secrete sau publice, rolul propagandei este determinant, prin ea reușindu-se ca atît obiectivele simulate, cît și cele adevărate urmărite să fie perfect camuflate.

Serviciul secret are misiunea de a ajuta permanent guvernul țării sale și a-l apăra cît mai bine împotriva dezinformării și propagandei care l-ar putea incita să acționeze după voia adversarilor și în detrimentul propriilor interese.

Dezinformarea poate fi aplicată la fel de bine în domeniul războiului deschis, cît și în arena politică, strategia economică sau în anumite sectoare ale dezvoltării tehnice și științifice.

Orice manevră strategică trebuie însă să fie cu grijă pregătită, întocmită în concordanță cu situația militară generală, iar materialul falsificat cu care se înșeală adversarul, cît și agentul care-l manipulează se impune să fie demni de încredere. Prima condiție pentru realizarea unei astfel de manevre este de a ști exact cum vede adversarul situația, locul în care el așteaptă o eventuală ofensivă.

Una dintre metodele de realizare a dezinformării constă în a infiltra, ca dezertor sau sub o altă acoperire, un agent la inamic. Esențialul este ca el să-i cîștige acestuia încrederea. De exemplu, un parașutist, dotat cu un aparat de emisie-recepție, lansat în teritoriul inamic este capturat și mărturisește că are misiunea de a observa mișcarea trupelor acestuia și de a transmite serviciului său de informații cele constatate. Prins în flagrant, spionul riscă să fie condamnat la moarte, deși viu este mai util inamicului, pentru că cu ajutorul lui și al aparatului ce-l are în dotare poate intra în legătură cu adversarul în scopul transmiterii de informații false. Serviciul secret căruia îi aparține cel prins, știind că omul său se află în mîinile inamicului, va analiza cu discernămînt cele transmise de acesta și-i va cere date referitoare la operații pe care nu le va întreprinde niciodată, destinate doar să-l înșele pe inamic.

Camuflarea obiectivelor militare (cazărmi, aerodromuri, fabrici de armament, nave etc.) este un mijloc defensiv de realizare a dezinformării. În timpul celui de-al doilea război mondial, pentru a apăra aerodromul de la Carpiquet, situat lîngă Caen, conducerea aviației germane a simulat unul, presărat cu avioane „Stuka", confecționate din lemn și carton, la Ainchamp. Noaptea, luminile de la Carpiquet erau stinse, în timp ce pe falsul aerodrom ele străluceau cu toată puterea. În ciuda acestei manevre, în anul 1942, bombardierele engleze au distrus complet aerodromul adevărat de la Carpiquet. Ancheta făcută de Abwehr a stabilit că toate planurile și desenele instalațiilor de pe aerodrom fuseseră întocmite într-o instituție civilă din Caen. Documentele fuseseră executate sub supravegherea unui ofițer german, care nu observase nimic suspect, dar în șasiul unei mașini de multiplicat se afla montat un aparat de fotografiat, cu ajutorul căruia s-au executat fotocopiile necesare aliaților.

CAPITOLUL II

„ARMELE" UNUI SERVICIU SECRET

„Armele", pîrghiile sau, mai precis spus, mijloacele prin care un serviciu secret își realizează scopurile propuse, își îndeplinește misiunile ordonate, trebuie să fie cu claritate stabilite și puse la punct încă de la începutul activității sale.

Principala „armă" și, totodată, condiția sine qua non, cheia succesului spionajului și contraspionajului este păstrarea cu sfințenie a secretului operațiilor întreprinse, întrucît, pe de o parte, oricine cunoaște secretele altora este mai puternic atît timp cît este capabil să țină în taină faptul că a intrat în posesia lor, iar pe de altă parte, nimic nu este mai periculos decît dezvăluirea unui secret.

Toate instrucțiunile și ordinele pun accent pe faptul că cei care au de-a face cu documente secrete sau lucrează cu oameni care cunosc secrete, și în primul rînd aceștia, sînt obligați să fie perfect conștienți de pericolul unei comportări neatente, neglijente.

Regula de urmat spre a evita asemenea păcate poate fi, de exemplu, următoarea : cînd vrei să păstrezi un secret, trebuie în permanență să te gîndești că ești singurul care poate face aceasta. Nu ai dreptul a cere cuiva să păstreze în tăcere ceea ce tu însuți i-ai dezvăluit. Un secret este foarte adesea trădat de atitudinea misterioasă a celui ce-l deține. Dealtfel, trebuie să fim convinși că, de îndată ce se cunoaște despre existența unui secret, se depun eforturi pentru descoperirea lui.

Niciodată nu trebuie dezvăluit un secret altuia, considerînd că acesta nu este nici flecar, nici trădător.

Siguranța secretului se realizează doar prin tăcerea ta și ignoranța altora și de aceea taciturnii păstrează mai ușor secretul decît cei vorbăreți, iar un om sentimental, emotiv este mai puțin indicat pentru o astfel de treabă decît unul echilibrat, stăpîn pe sine.

Pîrghiile unui serviciu secret constau în proprii lucrători ce organizează rețeaua de spionaj și contraspionaj în care elementele principale, pionii de bază sînt rezidenții, agenții și colaboratorii.

„Cercul interior"

Componenții acestui „cerc interior" sînt lucrătorii serviciului secret, care trebuie să fie capabili să recruteze agenți, să-i dirijeze și să orienteze investigația pe calea cea mai bună, mai eficace.

Pentru asemenea sarcini cei mai potriviți sînt oamenii cu minți ascuțite, conștiincioși, capabili a analiza și sintetiza materialele brute furnizate de agenți.

Mai sînt foarte utili tehnicienii pricepuți a crea și a pune la punct utilajul și aparatura necesare pentru culegerea și transmiterea informațiilor.

Savanții angajați au menirea să ofere muncii informative și contrainformative rezultatele cercetărilor lor științifice, iar specialiștii în probleme de propagandă trebuie antrenați să depisteze și să combată acțiunile subversive ale adversarilor.

Calitatea de bază a oricărui lucrător de spionaj sau contraspionaj este capacitatea de a cunoaște oamenii, calitate ce-l ajută să facă distincție între adevăr și neadevăr, precum și să poată colabora cu semenii săi chiar și în situații deosebit de dificile. În plus, el trebuie să fie avid de informații, dornic a învăța și a afla totul, să știe să tacă cînd e cazul, să-și concentreze atenția și asupra unor detalii nesemnificative la prima vedere, să fie capabil să-și exprime gîndurile cu concizie și convingere, precum și să reușească să se adapteze rapid situațiilor care se modifică des.

Dacă aceste calități sînt relativ ușor de dobîndit, altele ca, de exemplu, receptivitatea față de alte moduri de a gîndi sau față de trăsăturile cu caracter național sînt mai greu de întrunit, deoarece aceasta presupune o serioasă cultură generală și multă intuiție. Numai pentru acest ultim motiv și tot trebuie respectat principiul „omul potrivit la locul potrivit".

Individul preocupat mai mult de munca intelectuală, de cercetare și reflecție, de arta combinațiilor decît de contactele cu oamenii va da rezultate mai bune în munca de analiză decît în cea operativă.

Cei care lucrează în ultimul gen de activitate trebuie să manifeste tact în relațiile cu oamenii, să fie capabili a lua hotărîri inspirate fără a ezita etc.

Efectivele lucrătorilor americani de informații și contrainformații sînt completate, în mod constant, cu cadre recrutate din rîndul specialiștilor, care parcurg într-o primă etapă un anumit program de pregătire, stabilit de ofițerul instructor. Scopul instruirii lor este și dezvoltarea calităților de șefi și a deprinderilor de a conduce de pe pozițiile ierarhice cele mai înalte, astfel încît după un timp unii dintre ei să fie capabili să ocupe posturile cheie.

Această pregătire se realizează în cadrul unor cursuri destinate tinerilor, ce au în medie 26 de ani, numite J.O.T. (Junior Officer Trainers)[1] și se inițiază, la început, în probleme generale de muncă, apoi se specializează pe grupuri de profile de activitate, după care urmează o perioadă de încercare în cadrul căreia elevul trebuie să rezolve probleme practice. În funcție de modul în care le soluționează, se hotărăște repartizarea într-un sector sau altul de muncă.

În tot timpul perioadei de pregătire, fiecare cursant este supravegheat cu atenție de către un ofițer instructor ce, ulterior, îl va angaja pe elev în activitățile care corespund cel mai bine capacităților acestuia. Metoda, verificată de numeroase experiențe, s-a dovedit a da rezultate bune în practică.

Alături de cursuri speciale privind cunoașterea țărilor străine și învățarea limbilor vorbite în ele, însușirea tehnicii culegerii informațiilor ocupă un loc important.

Principalul obiectiv al instruirii viitorilor lucrători de informații și contrainformații ai S.U.A. constă în formarea lor în vederea îndeplinirii misiunilor desfășurate în străinătate.

În general, se poate spune că nici talentul, nici instruirea teoretică și practică temeinică, nici rezultatele bune obținute la toate nu sînt suficiente pentru a califica pe un elev drept bun lucrător de spionaj sau contraspionaj dacă acestuia îi lipsește spiritul de dăruire în îndeplinirea misiunii sale. El trebuie să fie socotit pilon de bază al serviciului secret numai dacă își va considera profesia nu ca pe un mijloc oarecare de

[1] Curs pentru instruirea tinerilor ofițeri — l. engleză. (N.R.)

a-și ciștiga existența, ci ca pe o meserie ce nu poate fi exercitată satisfăcător decit punind mai presus activitatea profesională decit viața particulară.

Cum buna pregătire intelectuală a unui lucrător de informații sau contrainformații presupune însușirea de cunoștințe din numeroase ramuri ale științei și culturii și cum există puține școli ale serviciilor secrete în care s-ar putea realiza această cerință, în S.U.A. recrutarea pentru C.I.A. se face la scară mare din universități, ele oferind posibilități de a dobîndi cunoștințe de istorie, geografie, științe politice etc. Fiecare cerere de încadrare în Agenția Centrală de Informații se examinează cu atenție și numai după ce se stabilește că solicitantul este competent și, mai ales, în mod serios interesat de o asemenea activitate de durată, se încep verificările.

În timpul cursului sînt studiate cazuri concrete de muncă, selectate din activitatea desfășurată anterior de serviciul secret american sau de cele ale altor țări. Documentele scrise pe care le primesc elevii sînt copii din arhive după rapoarte, instrucțiuni, rezultate ale anchetelor și supravegherilor, toate prezentate cronologic, în ordinea desfășurării lor. În acest fel, cursanții urmăresc, pas cu pas, evoluția evenimentelor, avînd avantajul de a putea reanaliza faptele petrecute spre a descoperi erorile și a reflecta la diversele ipoteze propuse. Datorită studierii unor cazuri concrete, cu toate detaliile lor, un elev este în măsură să remarce, spre exemplu, că un ofițer de informații, într-o situație dată, a omis să pună niște întrebări care, așa cum s-a dovedit ulterior, ar fi permis descoperirea jocului dublu al unui agent. De asemenea, el poate constata că, într-un caz urgent, a fost omisă stabilirea unui semnal de alarmă între ofițer și agent sau că o instruire prea complicată poate foarte bine bloca o sursă de informații pentru că unul dintre participanți a uitat pur și simplu ceea ce se convenise pentru o anumită situație.

Studiul cazurilor rezolvate aruncă o lumină edificatoare asupra greșelilor oamenilor, care au un rol atît de mare în serviciul de informații. El se numără printre formele de bază ale pregătirii viitorilor lucrători de informații și contrainformații, mai ales atunci cînd permite prezentarea nenumăratelor elemente imprevizibile ce pot, în viitor, să le influențeze munca și la care trebuie să se aștepte în fiecare clipă.

Pe aceste considerente serviciile secrete trebuie să dispună de arhive complete, din care să selecteze exemplele necesare ca material didactic.

Recrutarea și instruirea agenților

Lucrătorul de informații sau contrainformații acționează conform ordinelor și instrucțiunilor primite, iar pentru a-și îndeplini bine misiunile încredințate trebuie să găsească, investigind toate profesiile și toate mediile sociale, candidați pe care să-i recruteze folosind multiplele metode și argumente ce le are la îndemînă.

Cînd lucrătorul serviciului secret se oprește asupra unui candidat, el trebuie, înainte de orice, să-i studieze și să-i verifice biografia, să stabilească exact de unde vine, în ce mediu a trăit, cu ce persoane a fost în relații. Prin întrebări discrete și sistematice, este obligat să afle totul despre eventualul viitor agent: originea, interesele, tabieturile, gusturile, prejudecățile, slăbiciunile și mobilurile care-l determină sau îl opresc să accepte colaborarea.

Dacă întrebările puse au primit răspunsuri satisfăcătoare, lucrătorul de spionaj sau contraspionaj trebuie să hotărască metoda de recrutare cea mai potrivită pentru candidatul în cauză, axîndu-și această hotărîre pe exploatarea uneia sau mai multor trăsături de caracter, apreciate drept pretabile pentru un astfel de scop. Se au în vedere în special motivele ce l-ar putea determina în mod sigur pe candidat să-și ofere serviciile, deși, de regulă, nu este atît de simplu să fie descoperite, deoarece viitorul agent face rareori mărturisiri sincere despre adevăratele sale interese. Viața a demonstrat că adevăratele cauze nu sînt destăinuite de la început, ci apar odată cu scurgerea timpului.

Pe considerentul că nu dorim să complicăm lucrurile, apreciem că este indicat să grupăm multiplele motive ce determină candidații la colaborare în cîteva categorii, fără a avea pretenția de a le enumera pe toate. În general, acestea sînt: banii; avantajele personale; ambiția; opinia politică; spiritul de aventură; sentimentul datoriei. Se impune a face precizarea că numai în cazuri foarte rare cineva își oferă colaborarea doar pentru unul din aceste motive.

Cel mai frecvent, recrutarea se realizează prin exploatarea situațiilor compromițătoare în care se află candidatul datorită unor dificultăți personale, slăbiciuni de caracter sau unor comportamente anormale. Candidații „cumpărabili", în cazul cărora se pune doar problema mărimii prețului, sînt ușor de convins să colaboreze, dar trebuie să se aibă în vedere două pericole care există în cazul acestora, și anume că un om ce

furnizează informații în schimbul banilor este foarte înclinat să-și supraestimeze aptitudinile și posibilitățile și că poate trece de partea adversă dacă este mai bine plătit. În asemenea situații, în afara unei supravegheri permanente, nu există nici o altă măsură de siguranță.

Situația apare cu totul diferită în cazul agentului care, victimă a șantajului potrivit aparențelor, este constrîns să spioneze. Una din metodele de șantaj constă în intimidarea cu ajutorul scrisorilor și fotografiilor compromițătoare.

Există, de asemenea, oameni dornici să ducă o viață dublă, de înșelătorie, pe care ideea de a îndeplini anumite misiuni într-o misterioasă obscuritate îi face fericiți.

Megalomania și nevoia exagerată de a fi apreciați, atitudini mai mult dăunătoare decît folositoare într-o viață profesională normală, pot și ele determina anumiți indivizi să devină agenți.

Se întîmplă uneori ca psihopații suferind de fobii să folosească întregul arsenal al vicleniei pentru a intra în legătură cu un serviciu secret și a-i propune primirea produselor imaginației lor. Este și cazul anumitor categorii de paranoici „posesori de informații" obținute din surse misterioase, cunoscute numai de ei, pe care sînt gata să le ofere lucrătorului de informații sau contrainformații. Aceste fenomene nu prezintă nici un pericol pentru un serviciu secret atent, ce dispune de angajați dotați cu un bun discernămînt.

Agentul ideal, extrem de rar întîlnit în realitate, trebuie să fie capabil să îndeplinească cît mai multe sarcini și misiuni. Excelent ar fi să știe să vorbească mai multe limbi sau măcar pe cea a țării în care va acționa, dar mai ales să aibă : facultatea de a se comporta ca un actor pe scenă ; sîngele rece al jucătorului de pocher ; dibăcia unui hoț de buzunare sau spărgător de case de bani.

Din păcate foarte puțini oameni au la îndemînă o asemenea sumă de calități, iar puținii care dispun de ele nu acceptă întotdeauna să colaboreze cu serviciile secrete. Instruirea agenților cu conștiinciozitate și obiectivitate se impune în atare condiții ca foarte necesară, ea determinînd, adesea, prin rezultatele finale, încredințarea unui anumit gen de misiuni.

Însușirea diferitelor discipline se face după planuri de pregătire întocmite în baza cunoașterii pînă la cel mai mic detaliu a caracterului și comportamentului viitorului agent și presupune o serie de lucrări de rutină ca : exerciții de observare ; deprinderi de cunoaștere și folosire a unor produse chimice, aparate fotografice speciale, a celor de emisie-recepție etc.

În planurile de pregătire se precizează numărul de ore consacrat fiecărei teme și localitatea cea mai potrivită pentru aplicarea în practică a cunoștințelor teoretice însușite.

Agentul învață, spre exemplu, cum se francheazä o scrisoare la Varșovia, cum se comandă și se bea o halbă de bere la Pilzen, cum să se încalțe pentru a nu se deosebi de un bucureștean, sau că un costum fabricat în S.U.A. nu trebuie purtat decît în această țară.

Un simplu detaliu necorespunzător poate fi fatal pentru agent, ducîndu-l chiar la moarte. Un agent german, acționînd în Scoția, a solicitat un bilet de tren într-una din gări. Casierul i-a cerut „doi și zece", iar călătorul i-a dat două lire și zece șilingi. Omul de la ghișeu i-a dat biletul, dar a avertizat poliția, iar germanul a fost arestat pentru că „doi și zece" însemna doi șilingi și 10 pence.

Agentul trebuie, în primul rînd, să se antreneze pentru a fi în permanență atent la ceea ce se petrece în jurul său și a sesiza cînd este urmărit. Degajarea și calmul îl ajută să nu-i scape nici un detaliu aparent secundar. Se impune să stea cît mai departe de evenimentele senzaționale, să evite situațiile de scandal, incidentele care pot avea urmări nedorite pentru el și misiunea ce o are de îndeplinit. Comportarea și metodele sale de lucru nu trebuie să atragă niciodată atenția celor din jur.

În 1941, William Stephenson a înființat la Oshawa, într-o fermă de lîngă Toronto, o școală de agenți cu program conceput special pentru timp de război. Acolo ei învățau filajul, autoverificarea, atacarea fără zgomot a unei santinele, evadarea în caz de arestare, lupta corp la corp și mînuirea armelor de foc. O importanță deosebită era acordată reacțiilor fulger (ca dealtfel și în școlile de astăzi) ale agentului, care, întrebat fiind în pretinsa sa patrie, să fie capabil a vorbi cît se poate de natural și convingător fără a trezi nici cea mai mică bănuială. Aceasta cu atît mai mult cu cît agentul nu-și schimbă, adesea, doar aspectul fizic, ci primește și o nouă personalitate, cu un curriculum vitae [1] inventat de la A la Z, dar perfect logic și fără lacune.

[1] Biografie — l. latină. (N.R.)

In afara acestor cunoştinţe, a căror însuşire cere mult timp, există şi discipline specifice muncii de informaţii, ca de exemplu: recunoaşterea unui important obiectiv militar pe baza unor detalii aparent neînsemnate; transmiterea informaţiilor; organizarea legăturilor; stabilirea ascunzătorilor; cunoaşterea manevrelor de diversiune etc.

Pentru agenţii care au de executat misiuni de sabotaj sînt organizate lecţii teoretice şi practice privind cunoaşterea şi mînuirea mijloacelor tehnice necesare.

Se fac, de asemenea, antrenamente de paraşutism, iar la şcoala din Oshawa s-a mers pînă acolo încît a fost declanşată o acţiune reală de contraspionaj, îndreptată împotriva agenţilor elevi, în timpul căreia, pentru a trece examenul, aceştia din urmă trebuiau să scape ofiţerilor de contraspionaj, care foloseau gloanţe reale, convinşi fiind că au de-a face cu agenţi duşmani veritabili.

Programul de instruire nu se opreşte însă aici, întrucît exigenţele muncii reclamă: cunoaşterea şi utilizarea tuturor tipurilor de aparate de emisie-recepţie, precum şi priceperea de a le repara cu piese de schimb găsite în comerţ; utilizarea aparatelor foto şi de filmat; scrierea cu cerneluri simpatice; folosirea codurilor etc.

O atenţie deosebită se acordă cunoaşterii trăsăturilor etnice şi morale ale populaţiei cu care viitorii agenţi vor veni în contact, cunoştinţe aflate la îndemîna instructorilor ce au trăit multă vreme în ţara sau ţările respective. Unele şcoli de spionaj dispun de baze de pregătire ce imită fidel modul de viaţă şi comportare al populaţiei localităţilor în care vor acţiona agenţii şi unde se vorbeşte exclusiv în limba ţării respective. Cursanţii sînt astfel cufundaţi ani de zile într-un mediu social, economic, politic, etnografic şi lingvistic străin.

Deghizarea prin vopsirea părului, purtarea ochelarilor negri şi a bărbii false, schimbarea vocii sau simularea paralizării unui membru nu constituie masca ideală a unui spion, ci, dimpotrivă, înfăţişarea şi comportarea sa naturală, anonimatul sînt capitalul său cel mai preţios pentru acoperire, deoarece, de îndată ce vrea să fie un altul, el se face remarcat şi riscă să fie cu uşurinţă descoperit.

Semnificativ, în acest sens, este cazul unui agent englez care, în timpul celui de-al doilea război mondial, trăia în colonia engleză din Tanger.

Acoperirea sa era sigură printre compatrioţi, de care nu se deosebea ca fel de viaţă, dar, odată cu declararea războiului, situaţia s-a schimbat. Pentru a menţine contactul cu puterile Axei, trebuia să găsească o legendă care să-l deosebească de restul englezilor din Tanger. Rămînerea în acest oraş putea părea suspectă informatorilor germani, italieni şi spanioli. Nu era indicat să facă pe englezul profascist, deoarece trădătorii şi transfugii sînt întotdeauna trataţi de noii stăpîni cu o deosebită neîncredere. În consecinţă, agentul a afişat o profesiune de credinţă fascistă, dar a fost neconvingător şi de aceea s-a hotărît să intre în pielea unui englez descompus moral. Condiţia reuşitei presupunea ca totul să pară autentic, el trebuind să-şi „trăiască" efectiv legenda. Spionul a coborît din treaptă în treaptă toată scara destrăbălării. A început cu femeile, a continuat cu bărbaţii, cu alcoolul şi stupefiantele, devenind tipul englezului degenerat, aşa cum şi-l reprezentau naziştii. Nu numai că se trezi izolat de concetăţenii săi, dar deveni şi ţinta dispreţului nemţilor, superiorii lui de la Londra putînd aprecia progresele sale în funcţie de valul de plîngeri venite din partea celorlalţi englezi din Tanger, printre care se numărau şi cîţiva agenţi secreţi ce nu erau la curent cu legenda.

Misiunea lui a reuşit pe deplin, deşi agentul a murit urît şi dispreţuit de cei ce nu aveau să cunoască niciodată sacrificiul lui.

Desigur, acoperirea nu presupune întotdeauna condiţii atît de dramatice ca în cazul prezentat. Aşa cum rezultă din practică, pentru a realiza o bună legendare, trebuie respectate cîteva principii fundamentale.

Mai întîi, agentul în cauză este obligat să cunoască perfect „trecutul" său, limba şi chiar dialectele vorbite în ţara respectivă, mimica şi gesturile specifice poporului „său", să fie dotat cu o inteligenţă ce reacţionează rapid şi cu capacitate de a gîndi, mînca şi bea potrivit rolului pe care îl joacă.

El trebuie să evite, cît îi este posibil, orice situaţie ce ar putea atrage atenţia asupra misiunii lui. Sarcina i se simplifică în măsura în care el îşi păstrează o parte din identitate, evitînd să-şi făurească una în întregime imaginară.

O legendă nu e indicat să fie prea complicată, deoarece detaliile pot trezi bănuieli, iar atunci cînd ea comportă prea multe amănunte oferă în aceeaşi măsură şi mai multe motive de îndoială.

Legendarea unui agent nu e o treabă de o zi-două, ci, adesea, pentru realizarea ei în practică este nevoie de mult timp.

Spre exemplu, un agent american a fost trimis într-o țară din Europa. Luni de zile el și-a căutat „o locuință care să se potrivească personalității sale", urmărind însă, prin aceasta, evitarea riscului ca alegerea sa finală, o casă punctată în prealabil într-un oraș anume, să lase impresia unei combinații.

De asemenea, trebuie ținut seama de faptul că cu cît legenda este cunoscută de mai multe persoane, cu atît pericolul desconspirării este mai mare.

Pentru realizarea noii identități a agenților proprii, care cîteodată este împrumutată de la persoane decedate, serviciile secrete aparținînd marilor puteri dispun de birouri speciale și de laboratoare destinate falsificării documentelor, sigiliilor și ștampilelor de orice fel.

Este recomandabil ca agentul să fie acoperit ca funcționar al unei instituții sau organizații economice. El mai poate fi: director al unei agenții de voiaj; scriitor venit în căutarea „culorii locale"; om de afaceri; reprezentant al unei firme exportatoare etc. Este obligatoriu ca firma al cărei angajat se declară să fie legală și să se preteze a fi folosită în acest scop. Dacă nu există, poate lua ființă.

Legătura cu agentul

Locul ideal pentru întîlniri conspirative poate fi: o stație de metro; un restaurant; barul unui hotel; un local de dans; un salon de coafură; o baie publică etc. Magazinele cu obiecte de artă sînt, de asemenea, locuri discrete de întîlniri, lucrurile din interiorul lor pretîndu-se, în plus, foarte bine a fi ascunzători sigure pentru transmiterea de informații.

Dacă se discută la telefon despre o întîlnire, nu trebuie menționat locul, deoarece telefonul poate fi interceptat. Locul și ora întîlnirii vor fi stabilite încă de la întrevederea precedentă, cînd s-a pus la punct un limbaj codificat. De exemplu, în cazul frazelor: „Aș vrea să vă văd. Să ne întîlnim la aceeași oră în aceeași cafenea", cuvîntul „cafenea" poate însemna o bancă dintr-un parc, un anume apartament etc., iar altă dată banca, apartamentul și ora fixată vor fi indicate prin anumite numere.

În timpul celui de-al doilea război mondial, un italian, agent al opoziției la Veneția, folosea expresii ca: „Alo! Vreți să ne întîlnim azi să bem un campari?". În acest caz, „campari" însemna ora 17 la localul „Cavaletto". Dacă în loc de

„campari" se folosea cuvîntul „capuccino", însemna ora 11, iar locul de întîlnire era Palazzo Ca d'Oro, unul din cele mai frumoase muzee din Veneția.

Imaginația neavînd limite, important este ca cei doi să aibă o bună memorie.

Cînd un agent trebuie să fie pus în legătură cu cineva, se procedează, în general, ca în cazul unei întîlniri obișnuite, cu diferența că cei doi nu se cunosc. Astfel, pot fi date instrucțiuni agentului să se afle, începînd de la o anumită dată, în fiecare zi între orele 11 și 12 într-o anumită cafenea, unde să citească ziarul. La o anumită dată, care nu-i este precizată, „legătura" va veni să-l contacteze. Evident, se poate conveni dinainte asupra unui semn de recunoaștere. De exemplu, lucrătorul de informații rupe în două hîrtia în care este ambalat un pachet de țigări și dă una din bucăți colaboratorului indicîndu-i că „legătura" îi va înmîna cealaltă bucată, în semn de recunoaștere. În acest gen de combinație trebuie evitat atît excesul de simplitate, cît și cel de complicație.

Problema ce trebuie rezolvată pentru ca locurile de întîlnire să fie sigure este strîns legată de aceea a autoverificării în vederea contracarării acțiunilor echipelor de filaj, rezultatele depinzînd, în principal, de precauția dovedită pe durata parcurgerii drumului ce duce la locul de întîlnire. Este imprudent să se plece direct de la hotel sau de acasă la acest loc, ci trebuie efectuate cu atenție cît mai multe ocoluri. Se recomandă ca agentul să plece din timp pentru a-și permite tot felul de manevre de derutare și să nu facă economii la folosirea mijloacelor de transport.

Pentru femei o asemenea misiune este mai ușoară decît pentru bărbați, ele putîndu-se opri, în orice clipă, în fața unei vitrine sau a unei oglinzi pentru a se pudra sau a-și aranja părul sau pălăria, ocazie care le permite să observe dacă un eventual urmăritor încetinește pasul.

Cel filat poate lua un tramvai, un autobuz, un troleibuz sau metroul, din care, pentru a scăpa de eventualii urmăritori, coboară în stații în ultima clipă.

Anumite locuri publice, prevăzute cu mai multe ieșiri, precum și etajele marilor magazine, unde se poate dispărea cu ușurință, sînt ideale pentru realizarea de întîlniri secrete.

La 1 septembrie 1961, la Paris s-a deschis un tîrg comercial al unei țări străine. Zeci de agenți englezi, americani, francezi au fost trimiși pe malurile Senei. S-a stabilit o suită de întîlniri între doi agenți aparținînd unui serviciu de infor-

mații străin. Cei doi trebuiau să se intilnească intr-o anumită încăpere. Itinerariile pe care urmau să le parcurgă erau complicate și se schimbau în fiecare zi. De asemenea, zilnic utilizau alte automobile. Încăperea era situată intr-un imobil în formă de semilună, iar lingă acesta se afla garajul din care, printr-o ușă, se putea ieși intr-o altă stradă sau, cu ajutorul unui ascensor, ajunge la locul de intilnire prevăzut cu magnetofoane, mașini de scris, aparate de emisie-recepție pentru realizarea legăturii directe cu Londra și Washingtonul. De asemenea, acolo se mai aflau echipe de ofițeri de informații, interpreți, tehnicieni, stenografi și chiar medici.

Clădirea în formă de semilună fusese aleasă pe motiv că în apropierea ei nu exista nici o stradă transversală și, de aceea, se putea conta pe faptul că mașinile parcate acolo în timpul nopții aparțineau persoanelor cunoscute, ce locuiau în vecinătate. De pe trotuarul din fața clădirii se puteau observa cele două extremități ale străzii. Marele avantaj al acestui loc, condiția de bază pentru succesul acțiunii, era forma semicirculară a străzii, care nu permitea ca de la o extremitate să se zărească cealaltă. Dacă cineva îl urmărea pe agent, acesta nu trebuia să mai intre în clădire.

Traseul parcurs de cei doi era greu, fiind obligați să treacă prin patru puncte diferite (la hotelul unde locuia unul din ei, la tîrgul comercial, într-o cafenea de lingă hotel și intr-o altă cafenea din tîrg), iar apoi să se intilnească în unul din aceste locuri. De aici se urcau intr-o mașină și, după ce parcurgeau un itinerar întortochiat, ajungeau la destinație. În diferite puncte de pe traseu, un observator îi aștepta discret pentru a le indica dacă sînt urmăriți de vreo mașină.

În place de l'Etoile, spre exemplu, mașina celor doi înconjura de două ori Arcul de Triumf și, la ultimul tur, observatorul își scotea pălăria, dacă era bărbat, sau își punea un fular pe cap, dacă era o femeie. Aceasta însemna că nimeni nu pare să fie pe urmele lor.

Adesea, ei treceau prin place de la Concorde, traversau Sena și reveneau pe un alt pod. De asemenea, frecvent, mergeau pînă în cartierul Montmartre, unde străzile înguste permiteau o mai ușoară autoverificare. Partea cea mai periculoasă a acestor zig-zaguri era momentul în care, după multă vreme, se apropiau de imobil. Mai devreme sau mai tirziu, trebuiau să intre pe strada pe care era situată clădirea semicirculară și să se oprească în spatele unei anumite mașini parcate acolo. În fiecare seară mașina reper era diferită și ocupanții ei aveau

misiunea să se asigure că nici un curios nu dă tîrcoale clădirii cu pricina. Dacă bărbatul și femeia de pe bancheta din spate se sărutau, cei doi agenți puteau intra fără grijă în garaj, dar dacă „îndrăgostiții" erau îndepărtați, ei reîncepeau o plimbare și mai întortochiată sau renunțau la intilnire, lăsînd totul pentru ziua următoare.

Frecvent unul dintre agenți cobora din mașină la capătul unui pod și mergea pe jos spre celălalt capăt, unde îl aștepta altă mașină, în care se urca numai dacă un om aflat acolo continua să citească ziarul. Dacă, dimpotrivă, omul îl împătura, agentul trebuia să se îndepărteze. La cea mai mică suspiciune era dat semnalul de alarmă.

Relațiile dintre lucrător și agent

Una din misiunile cele mai importante ale lucrătorului de informații sau contrainformații constă în dirijarea unuia sau mai multor agenți. El îl orientează din umbră pe agent și veghează, pe cît posibil, ca acesta să fie în siguranță, lucru destul de greu de realizat, întrucît agentul lucrează sub ochii celor împotriva cărora este îndreptată activitatea sa secretă, fiind în permanent pericol de a fi descoperit. Relațiile dintre ofițer și agent constituie baza oricărei acțiuni secrete, deoarece ele determină condițiile de organizare și desfășurare ale acțiunilor angajate. Reușita colaborării presupune o comportare atentă din partea lucrătorului de informații sau contrainformații. De asemenea, o colaborare fructuoasă se realizează numai atunci cînd agentul, la rîndul său, are încredere totală în cel ce-i orientează activitatea, fiind convins de loialitatea și capacitatea profesională ale acestuia. Cînd o asemenea încredere nu există de la început, și cazurile nu sînt puține, lucrătorul, bazîndu-se pe cunoașterea profundă a personalității agentului, i-o va cîștiga încetul cu încetul. Ca regulă generală, la începutul relațiilor lor, ofițerul trebuie să-și formeze o imagine aproximativă cu privire la agent și să-i acorde un credit de încredere.

Agentul, dimpotrivă, nu-l cunoaște pe ofițer sau îl cunoaște foarte puțin, întrucît nu a avut ocazia să-l vadă acționînd în situații concrete și, ca atare, nu are motive să-i acorde încredere. De aceea, el adoptă o atitudine de expectativă, fiind mai mult sau mai puțin neîncrezător. Cîștigarea încrederii poate fi realizată numai datorită personalității ofițerului manifestată pe parcursul desfășurării acțiunilor angajate.

Agentul se va atașa, într-o măsură mai mare sau mai mică, de serviciul secret pentru care lucrează în funcție de personalitatea ofițerului ce îl dirijează.

Privind lucrurile din acest punct de vedere, calitățile ce trebuie să le aibă ofițerul de informații sau contrainformații sînt : să inspire încredere agentului și, de asemenea, să dovedească sensibilitate în relațiile cu agentul. Acesta din urmă trebuie să fie convins că cel ce-i coordonează activitatea își va onora întotdeauna promisiunea făcută, indiferent dacă este mare sau mică, și, de aceea, lucrătorul nu-i va promite decît ceea ce poate să-i satisfacă, știind că promisiunile neonorate surpă încrederea și rămîn multă vreme în memoria oamenilor.

În plus, este total contraindicat a fi mințit agentul, care trebuie să fie convins că ofițerul îi spune întotdeauna adevărul, întrucît o minciună atrage obligatoriu altele și, într-o bună zi, edificiul se prăbușește, încrederea este pierdută și pagubele sînt ireparabile. Este preferabil, în anumite cazuri, ca lucrătorul să-i spună agentului că nu are aprobare să-i dezvăluie unele detalii și să-i motiveze prin aceea că a ști prea multe înseamnă pericol, că a cunoaște lucruri neesențiale înseamnă a te încărca cu o mare povară și a te expune pericolelor. Explicîndu-i-se în acest fel, agentul înțelege și nu mai cere alte lămuriri, iar în caz contrar, reacția lui atenționează că nu este apt pentru o asemenea treabă.

Atunci cînd comite greșeli, ofițerul, împreună cu agentul, trebuie să găsească soluțiile pentru a le îndrepta și a le evita pe viitor, fiind mai bine să-și recunoască greșelile decît să încerce, cu orice preț, să-și dovedească infailibilitatea, știut fiind că nici un om nu este perfect și că fiecare învață din experiență. Acesta este un principiu esențial.

Agentul trebuie să aibă certitudinea că ofițerul nu vede în el un simplu instrument, ci că îl tratează ca pe un om față de care este conștient că are niște obligații. Problemele personale ale agentului vor sta mereu în atenția ofițerului, iar simpatia și interesul manifestate față de agent trebuie să fie adevărate, nu simulate.

Se subînțelege că ofițerul e obligat să dispună de suficiente cunoștințe profesionale pentru a fi întotdeauna superior agentului, fiind, totodată, absolut necesar ca nivelul de cultură generală al acestuia să fie cel puțin egal cu al agentului, care, cu siguranță, nu va avea încredere într-un ofițer ale cărui cunoștințe nu-i permit să-i răspundă la întrebările ce i le va

pune. De aceea, agentul trebuie să ajungă la convingerea că ofițerul știe mai multe decît el, că în orice clipă poate învăța ceva de la acesta, care îi poate oferi oricînd ajutor sau sfaturi.

Se impune, de asemenea, ca lucrătorul să aibă în vedere că nu colaborează cu mașini, ci cu oameni vii, ce trăiesc sincer succesele, înving greutățile întîlnite în cale și sînt posesorii multor calități, dar și defecte.

Aceasta înseamnă că se impune ca ofițerul, dacă vrea să-și atingă obiectivele, să discute și să stabilească cu agentul căile și mijloacele de realizare. Pericolul, în cazul unor asemenea discuții, este acela că se pot ivi puncte de vedere diferite, materializate în urmări negative pentru acțiunea preconizată.

În consecință, este mai bine să se găsească o soluție de compromis, în care cele două puncte de vedere divergente să se pună de acord pe cît posibil. Această situație este realizabilă în măsura în care autoritatea lucrătorului se sprijină pe o pregătire generală și profesională superioară celei a agentului.

Infiltrarea și conservarea agentului

Rareori un agent reușește să obțină un post care să-i permită a intra direct în posesia unor secrete militare sau politice ori să aibă acces la documente secrete. Desigur că obiectivul cel mai important al oricărui serviciu secret este de a-și infiltra un agent în însuși nucleul aparatului inamic sau cel puțin într-una din unitățile sale.

Identitatea unui agent ce urmează să fie infiltrat sau lansat într-o acțiune specială, în vederea procurării unor informații de la inamic, trebuie acoperită în așa fel încît să reziste timp îndelungat chiar și într-un mediu bănuitor. Trecutul său se impune a fi legendat cu date personale bine înlănțuite între ele.

Dacă infiltrarea agentului nu este posibilă, serviciul secret are obligația să găsească o persoană din obiectivul vizat pe care să o atragă la colaborare. Recrutarea poate fi făcută fie din rîndul celor ce lucrează în imediata apropiere a obiectivului, fie al celor ce sînt la începutul carierei și au perspective să ocupe posturi „interesante“ în acel obiectiv.

Viitorul agent poate fi și fostul agent al adversarului. O astfel de angajare este una din sarcinile cele mai grele ale serviciului secret, datorită complicațiilor și riscurilor ce le prezintă o asemenea acțiune.

Agentul dublu, căci acesta este numele agentului de acest gen, se confundă cu personajul ce spionează pentru adversar și care, cînd este prins, se lasă convins sau se vede obligat să lucreze pentru cealaltă parte, continuînd să ascundă primului stăpîn noua sa calitate, aducînd acestuia mari prejudicii, iar adversarului său succese inestimabile. Într-adevăr, agentul dublu poate identifica alți agenți inamici și furniza informații cu privire la pregătirea, misiunile și metodele lor de lucru. Mai mult, în funcție de întrebările pe care i le pune un stăpîn, el este în măsură să stabilească datele ce-l interesează pe celălalt stăpîn. În sfîrșit, un agent dublu activ și fidel unei părți poate strecura adversarului informații false. Aceasta este, de fapt, misiunea lui cea mai importantă, mai ales cînd este vorba de operații militare de mare anvergură sau de afaceri politice însemnate.

Încercările de a „întoarce" un spion se pot, adeseori, solda cu eșecuri, întrucît este întotdeauna posibil ca el, abia recrutat, să nu se mai întoarcă la vechiul patron sau să facă un joc dublu. La aceasta se adaugă faptul că agenții dubli, îndeosebi cei care au învățat cîte ceva lucrînd cu serviciile secrete adverse, sînt oameni greu de stăpînit, iar pretențiile lor devin, adesea, foarte ridicate. Există și pericolul permanent ca ei să cunoască cu timpul prea mult despre organul față de care s-au reangajat. Ei pot, de asemenea, da, cu sau fără bună știință, adversarului informații privitoare la intențiile și metodele stăpînului pe care-l servesc.

Acest joc dublu poate avea loc chiar cînd adversarul își dă seama că a fost trădat. El furnizează agentului necredincios informații false, presărate, pentru a părea verosimile, din cînd în cînd, cu informații exacte. Dacă nu se procedează în acest mod, partea adversă își dă repede seama de realitate și curmă jocul.

Decisiv este a ști pentru ce tabără lucrează agentul. Cum însă destul de frecvent el, din motive materiale, cochetează cu ambele, acest lucru este greu de realizat și, de aceea, serviciile secrete folosesc doar în cazuri extreme agenți dubli.

Imaginea clasică a agentului infiltrat în timpul desfășurării unei acțiuni informative este completată de cea a celui care, sub un pretext plauzibil, se instalează cu anticipație într-o țară străină și așteaptă acolo ordinele ce vor fi transmise, poate după ani și ani de zile. Este vorba de „agenții latenți", a căror recrutare costă enorm și presupune mult tact din partea subiectului activ, precum și cunoașterea aprofundată de către acesta a caracteristicilor de viață socială, economică și politică ale țării în care urmează să acționeze.

Agenții de acest gen se instalează unde este nevoie ca niște neînsemnate persoane, se integrează încetul cu încetul în angrenajul social al țării în cauză și fac eforturi, în etapa de așteptare, care adesea poate dura chiar zeci de ani, să avanseze ierarhic pe linie profesională pentru a putea avea acces la informațiile dorite și, totodată, a avea o acoperire cît mai solidă.

Pentru serviciul secret în slujba căruia este, agentul prezintă interes doar în clipa în care a ajuns într-un anumit post, cînd ocupă o poziție socială ce-i permite să aibă acces la secretele dorite. În acest moment centrala îl activizează și îi adresează întrebările la care trebuie să răspundă.

CAPITOLUL III

EXPLOATAREA INFORMAȚIILOR

Pentru ca serviciul secret să fie un instrument util pus în slujba statului său, trebuie să acționeze astfel încît informațiile adunate și prelucrate de analiști să ajungă cît mai repede în posesia conducătorilor guvernamentali, care le vor folosi pentru a stabili direcțiile politicii interne și externe, sarcină deloc ușoară dată fiind abundența documentelor ce apar.

În general, exploatarea informațiilor presupune următoarele etape : clasarea zi de zi, ceas de ceas, a informațiilor primite ; gruparea rapoartelor în funcție de domeniile de acțiune cele mai importante sau după zona geografică din care provin informațiile de bază, necesare îndeplinirii de misiuni speciale ; întocmirea sintezelor.

Dacă un stat dispune de mai multe servicii de informații (marină, aviație, afaceri externe etc.), sintezele sînt rodul colaborării dintre ele și cuprind toate informațiile referitoare la un anumit obiectiv, analizîndu-se și aspectele imprevizibile. Calitatea colaborării depinde în mare măsură de organizarea serviciilor respective, precum și de experiența și pregătirea profesională a personalului.

Unele informații conțin în ele însele dovada autenticității lor, dar marea majoritate trebuie să fie în prealabil verificate și comentate avîndu-se în vedere sursa de la care provin, modul de transmitere etc. Cum coeficientul erorilor de comentare este cu atît mai ridicat, cu cît sînt mai numeroase informațiile care așteaptă să le vină rîndul a fi exploatate, iar, pe de altă parte, luarea de hotărîri bazate pe informații brute este greșită, cea mai potrivită măsură este aceea ca fiecare lucrător al unui

serviciu secret să furnizeze informațiile însoțite de comentarii. Procedîndu-se astfel, organul de sinteză le va putea compara cu cele primite de la alți lucrători și va trage concluziile ce se impun. Dacă, dimpotrivă, o anumită informație este prezentată fără comentariu, există pericolul ca ea să nu fie apreciată la adevărata sa valoare sau să fie supraestimată.

Problema care se ridică este de a ști dacă e bine ca un anumit serviciu secret să-și exploateze singur informațiile pe care le-a cules sau trebuie să le transmită unui organism specializat în întocmirea de sinteze.

În primăvara anului 1943, ultima ofensivă germană în U.R.S.S. a fost pregătită sub numele de operația „Citadela". Planul ofensivei și data atacului erau cunoscute sovieticilor prin intermediul rețelei din Elveția.

La 26 martie 1943, Ministerul de Externe din Berlin adresează Marelui Cartier General al Wehrmachtului și Cartierului general al armatei terestre o informație, datată 24 martie, emanînd de la ambasada germană din Tokio. Copiei telegramei îi era anexat următorul document :

„Atașatul militar japonez la Helsinki a relatat că, potrivit raportului unui agent serios din Moscova, toate rezervele disponibile sînt în prezent trimise de ruși în sectorul frontului amenințat de ofensiva noastră, ce se întinde în spatele Kurskului și Donețului. Ofensiva probabilă, prevăzută pentru această primăvară împotriva frontului finlandez, ar deveni, pentru acest motiv, îndoielnică. Ar trebui totuși să se conteze pe o continuare a atacurilor rusești la nord-vest și la est de Smolensk, precum și la nordul și sudul lacului Ilmen".

Problema care se punea în legătură cu această comunicare era de a ști dacă ea este întărită de informațiile parvenite la Cartierul general al armatei terestre, care semnalau mișcări inamice în sectorul Orel-Bielgorod.

La 13 martie 1943, cu treisprezece zile înainte de primirea copiei telegramei din Tokio, Hitler redactase și difuzase „Directiva pentru conducerea operațiilor în lunile următoare pe frontul de est". În acest document se cerea, între altele, „să se formeze în sectorul nordic al Corpului de armată din sud o puternică forță blindată care, în colaborare cu unitățile de atac din Caucaz, să nimicească inamicul în regiunea Kursk".

În ceea ce privește alegerea acestui sector trebuie să remarcăm că trupele sovietice din Kursk constituiau un obiectiv de atac limitat, local, fapt care permitea, prin izolare, încer-

cuirea lui. Dacă această operaţie reuşea, frontul german urma să se scurteze, iar aprovizionarea cu armament, muniţie, echipament şi hrană s-ar fi uşurat prin recuperarea unei căi ferate. Condiţia esenţială a succesului era atacul prin surprindere.

La 4 mai 1943, cu două luni înainte de ofensivă, generalul Model, care trebuia să comande atacul pe aripa de nord, stabili că sistemul defensiv sovietic, puternic ancorat în adîncime, era protejat de reţele de sîrmă ghimpată şi baraje antitanc. Datorită unor importante mişcări de trupe, se putea desprinde concluzia că acolo există puternice rezerve inamice.

Cele două corpuri de armată sovietice care alcătuiau gruparea din Kursk erau comandate de doi dintre cei mai buni tacticieni : generalii Vatutin şi Koniev. Ar fi fost absurd să se presupună că aceştia nu şi-au dat seama de pericolul ce-i ameninţa chiar fără să fi cunoscut, prin intermediul reţelei de informaţii din Elveţia, proiectele de atac germane.

În toate statele-majore sovietice şi în serviciile secrete se cunoştea despre iminenţa atacului german. Supravegherea riguroasă făcută de partizani permisese reperarea a şasesprezece aerodromuri de campanie instalate în sectorul Harkov, pe care escadrilele germane se pregăteau pentru susţinerea ofensivei, a cărei dată era, de asemenea, cunoscută datorită interceptării, tot de către partizani, a transmisiilor radio efectuate de inamic.

Într-un raport secret german din 29 februarie 1944, se preciza : „Potrivit documentelor care ne-au parvenit, serviciul de intercepţii radio sovietic detectase şi localizase, înainte de începutul ofensivei, transmisiile dintre mai multe state-majore ale unor unităţi aflate pe poziţiile lor de plecare".

Deşi generalul Model susţinuse cu hotărîre ideea că inamicul nu trebuie atacat pe poziţiile cel mai bine apărate şi propusese folosirea altei tactici sau renunţarea la ofensivă, iar generalul Guderian, inspector general al armatei blindate, se pronunţase şi el împotriva ofensivei, aceasta începu la 5 iulie, dar, după cîteva succese obţinute cu preţul unor grele pierderi, eşuă.

În privinţa operaţiei „Citadela", comandamentul sovietic trebuia să culeagă cît mai multe informaţii referitoare la apropierea germanilor, apropiere sesizată de multă vreme. Comandamentul german, la rîndul lui, avea sarcina să alcătuiască o „situaţie a inamicului" cu privire la dispozitivul său defensiv.

Dacă informaţia ataşatului militar japonez la Helsinki ar fi fost însoţită de un comentariu în care să se vorbească despre şederea lui Stalin la Kursk sau dacă ar fi fost confruntată cu alte rapoarte referitoare la acelaşi subiect, ea ar fi trezit interes la Marele Cartier General al führerului. Dar cum nu era decît o informaţie neprelucrată, nimeri în coşul de hîrtii.

În acest caz existau poate şi alte motive, mai ales teama lui Keitel de a-l deranja pe Hitler cu ştiri neplăcute sau dispreţul manifestat în acea vreme la Marele Cartier General pentru informaţiile furnizate de Abwehr.

Pentru a ilustra mai bine în ce măsură transmiterea unei informaţii neprelucrate sau însoţite de un comentariu insuficient poate fi o sursă de dezavantaje, iată şi un exemplu cules din activitatea Abwehrului, desfăşurată înaintea debarcării anglo-americane în Africa de Nord, în 1942.

Serviciul de informaţii extern al Abwehrului reuşise cu ajutorul marelui muftiu al Ierusalimului, Amin El Husseini, germanofil, să instaleze patru posturi de emisie-recepţie pe teritoriul arab mediteranean. Acest serviciu obţinea cu regularitate informaţii asupra deplasării navelor şi trupelor în regiunea Canalului de Suez şi a Gibraltarului.

Informaţia cea mai preţioasă deţinută de OMI[1] — ce provenea de la sultanul Marocului şi se referea la data şi importanţa probabilei invazii a aliaţilor în Africa de Nord — a fost transmisă, cu aproximativ două săptămîni înainte de eveniment, ofiţerului german „Angelo", care a fost obligat să-şi dea cuvîntul de onoare că nu va desconspira sursa, fiind, totuşi, autorizat să menţioneze expres că informaţia este sigură.

Din nefericire pentru germani, obligaţia de a ţine secretă sursa a făcut ca Wehrmachtul, considerînd informaţia îndoielnică, să nu o ia în consideraţie, cu toate că şi alte informaţii semnalau mişcări de nave la vest de Gibraltar şi cumpărări masive, la Lisabona, de hărţi ale Africii de Nord.

Reducerea rolului Abwehrului doar la misiunea de a culege informaţii a contribuit considerabil la scăderea eficacităţii sale, întrucît nu avea dreptul decît să renunţe la cele ce păreau de la început inutilizabile şi să facă aprecieri asupra surselor ce furnizau informaţii apreciate ca valoroase, urmînd ca verificarea autenticităţii şi exploatarea informaţiilor să le realizeze statele-majore ale armatei terestre, marinei, aviaţiei şi Statul-Major General al Wehrmachtului. Aceste foruri trebuiau să examineze documentele, să extragă din ele datele necesare şi să întocmească sinteze. Cum chiar cei mai buni spe-

[1] Numele de cod al marelui muftiu. (N.T.)

cialişti ai statelor-majore nu se puteau descurca fără a dispune de aprecieri ale surselor făcute de culegătorii din Abwehr, în cele din urmă s-a convenit, de comun acord, ca expeditorii să adauge pe documente indicaţii complementare ca, de pildă: „informaţie sigură", „agent demn de încredere", „agent încă neverificat" etc.

Metodele de exploatare a informaţiilor folosite de Germania în timpul celui de-al doilea război mondial s-au dovedit totuşi în ansamblu ineficace, în ciuda cîtorva succese izolate.

În Statele Unite ale Americii, informaţiile socotite de importanţă naţională sînt rezultatul colaborării dintre toate organele de informaţii şi contrainformaţii. Funcţionarii Departamentului de Stat furnizează documentele cuprinzînd informaţii politice, economice şi militare, care ajung toate la Agenţia Centrală de Informaţii, organ specializat al guvernului.

C.I.A. nu are doar cele mai mari privilegii pentru culegerea de informaţii de interes naţional, ci şi răspunderea de a concentra toate informaţiile de acest fel, a le exploata şi a veghea ca ele să fie comunicate organelor interesate.

O frîntură dintr-o informaţie politică referitoare la o anumită ţară, raportul unui ataşat militar dintr-o altă ţară, o lucrare, puţin remarcată la publicare, scrisă de un savant asupra unui subiect inedit din fizică pot, spre exemplu — dacă sînt studiate cu atenţie de un expert —, să completeze o informaţie importantă şi să ducă la concluzii valoroase pentru activitatea Consiliului Securităţii Naţionale sau Comisiei pentru Energia Atomică.

C.I.A. îşi asumă deci răspunderea de a sintetiza într-un tot unitar datele ce-i parvin pe căi diferite şi de a le trimite sub formă de „informaţii prelucrate" departamentelor care au nevoie de ele.

Mai există în S.U.A. „United States Intelligence Board"[1] (U.S.I.B.), comitet format din consilierii directorului C.I.A. El se întruneşte cel puţin o dată pe săptămînă sau mai frecvent, dacă este necesar, şi asigură coordonarea tuturor organelor care operează în domeniul informaţiilor.[2]

U.S.I.B. fixează ordinea priorităţilor în căutarea informaţiilor şi se îngrijeşte ca sintezele transmise preşedintelui S.U.A. să fie efectiv „informaţii prelucrate de importanţă naţională".

[1] Comitetul Informativ al Statelor Unite. (N.R.)

[2] A se vedea pe larg „Sistemul informativ al S.U.A.", editată pe plan intern în anul 1971, pag. 12 şi următoarele. (N.R.)

Munca de exploatare începe cu mult timp înainte ca rezultatele să fie supuse ultimului examen al U.S.I.B. Analiştii şi specialiştii fiecărui departament sînt în legătură permanentă şi procedează la schimburi de păreri. Astfel, studiul începe imediat ce informaţia brută ajunge la Washington, dacă nu înainte.

În numeroase cazuri, analişti experimentaţi, studiind documente neprelucrate, de care dispun întotdeauna, reuşesc să tragă concluzii, pozitive sau negative, aproximative. Fireşte, rămîn întotdeauna mari „necunoscute", existînd întrebări care nu primesc răspunsuri precise, deoarece viitorul nu poate fi determinat cu exactitate, el nedepinzînd în mod obiectiv de hotărîrile luate de anumiţi şefi de state.

Formularea unor asemenea răspunsuri este făcută de „Board of National Estimates"[1], comisie competentă pentru exploatarea finală a tuturor informaţiilor interesînd securitatea naţională, care editează buletinul „National Intelligence Estimates".[2]

Concluziile definitive privitoare la „necunoscute" sînt rezultatul aprecierilor pe care le face comisia, conjugate cu opiniile specialiştilor din cadrul organelor de informaţii.

„National Intelligence Estimates" nu este o publicaţie cotidiană sau săptămînală, ci apariţia acestui buletin este condiţionată de desfăşurarea vieţii politice şi de situaţiile cu care guvernul american este confruntat, în perioadele de crize el putînd fi întocmit chiar din oră în oră şi fiind destinat celor mai importanţi reprezentanţi ai executivului.

Toate faţetele fiecărei aprecieri făcute de diferitele colective de muncă ale organelor de informaţii sînt analizate cu exactitate de un grup de ofiţeri superiori, aleşi dintre cele mai experimentate şi competente cadre.

De fapt, „National Intelligence Estimates" nu este altceva decît raportul întocmit de şeful C.I.A. pentru preşedintele ţării şi Consiliul Securităţii Naţionale.

Cum trebuie analizată o informaţie neprelucrată pentru a stabili cît valorează, cîtă importanţă prezintă ea pentru politica statului?

În primul rînd se impune a se avea în vedere că valoarea unei informaţii este determinată de capacitatea sursei ce o fur-

[1] „Comisia evaluărilor naţionale" — l. engleză. (N.R.)

[2] „Evadarea informativă naţională" — l. engleză. (N.R.)

nizează și de veridicitatea — pe cît posibil verificabilă — a conținutului ei. Aceste două elemente se intercondiționează, așa încît numai o informație adevărată în conținut și sigură prin sursa ce a furnizat-o poate fi calificată, fără riscuri, total veridică. Există o diferență considerabilă între un raport emanînd de la un barman referitor, spre exemplu, la măsuri de mobilizare și cel provenit de la un funcționar al Pentagonului. Dar chiar o „sursă oficială“, considerată de încredere, trebuie apreciată cu prudență, deoarece tocmai prin intermediul ei poate fi pusă la cale o acțiune de dezinformare. Din aceste motive, o informație nu poate deci fi socotită adevărată decît atunci cînd este confirmată de altele provenind din surse diferite.

Lucrurile nu se opresc aici, ci informația este verificată și din alte puncte de vedere, pînă ce, în cel mai fericit caz, își găsește o utilizare ca „informație prelucrată“ sau le confirmă pe altele.

Orice informație prelucrată este sinteza tuturor rapoartelor întocmite de diferiți agenți și a tuturor știrilor „publice“ referitoare la o anumită problemă. Afirmația este total motivată întrucît un agent furnizează informații parțiale, care analizate pot părea fără importanță și adesea așa și sînt, dar care, de îndată ce se conjugă cu altele, dau naștere unui întreg unitar, unei imagini ce oferă mari perspective.

Iată un exemplu: un student irakian, aflat la studii în Arizona, a primit în anul 1958 o scrisoare prin care era chemat să se întoarcă cît mai repede la Bagdad. La plecare, el a spus cîtorva colegi că brusca sa călătorie era motivată de importante evenimente politice ce urmau să aibă loc în Irak. După cîteva săptămîni, cercurile politice occidentale, neinformate de serviciile lor secrete, au aflat cu surprindere despre lovitura de stat dată în acea țară.

Raportul privitor la călătoria grăbită a studentului irakian și la explicațiile date de el parvenise prompt la organele competente din Washington, numai că aici informația a fost considerată drept „o rîndunică ce nu aduce primăvara“. Dacă trei-patru surse ar fi relatat că mai mulți adversari ai regimului irakian, aflați în S.U.A., pleacă urgent la Bagdad, s-ar fi acordat, probabil, mai multă atenție primei informații.

Același lucru se petrece cu rapoartele incomplete, și deci neconcludente, ele necăpătînd greutate decît prin comparare sau completare cu altele. Trebuie însă manifestată grijă ca informațiile emanînd de la mai multe surse în legătură cu una și aceeași problemă să nu fie opera organelor de dezinformare.

Condițiile de bază care asigură realizarea unei exploatări moderne a informațiilor

Adesea, în exploatarea informațiilor se uită un lucru important, și anume că secretul militar — ce are menirea să permită surprinderea adversarului, care va suporta toate consecințele unei asemenea tactici — este instabil, conținutul lui modificîndu-se cel mai adesea în funcție de epocă și conjuncturi.

Planul ofensivei germane, stabilit de von Schlieffen pentru frontul de vest în 1939, a fost considerabil corectat încă de la sfîrșitul lunii ianuarie 1940 datorită unor anumite împrejurări, fiind înlocuit cu planul Manstein.

Ce se întîmplase?

La 10 ianuarie, un avion german de legătură și-a pierdut direcția și a trebuit, din lipsă de carburanți, să aterizeze forțat în Belgia. La bordul aparatului se afla și un ofițer al Statului-Major General, care avea asupra sa planurile de invazie a Belgiei, de unde urma să fie declanșat atacul pentru ocuparea Franței. Ofițerul, ajutat de pilot, cunoscînd importanța documentelor în posesia cărora era, a încercat să le distrugă, dar n-a reușit să realizeze acest lucru decît pe jumătate, fiind surprins de autoritățile belgiene și astfel marele secret al Comandamentului german era cunoscut inamicului. Cu toate acestea, serviciile de informații ale aliaților au dorit confirmarea pe alte căi a informațiilor oferite de aceste planuri pe jumătate arse, motivîndu-și pretențiile prin aceea că nu se putea ști dacă adversarul luase cunoștință de aterizarea forțată a avionului, iar pe de altă parte erau influențate de părerea cîtorva experți englezi și francezi — care analizaseră documentele — ce presupuneau că nu ar fi exclusă o acțiune de dezinformare germană în stil mare.

În orice caz, nu trebuie să se piardă din vedere că secretele militare sînt în stare de perpetuă reînnoire, multe din informațiile ce intră în posesia unui serviciu de informații străin fiind adesea deja depășite de evoluția însăși a evenimentelor sau lipsite de importanță datorită apariției de noi planuri, care, în anumite împrejurări, pot deveni uneori chiar contrarii celor inițiale.

Aprecierea comportamentelor și reacțiilor umane pune, adesea, celui mai viclean analist probleme cu greu rezolvabile, nimeni neputînd prognoza cu certitudine gîndurile și hotărîrile personalităților conducătoare și, de aceea, exploatarea

informațiilor — secrete sau publice — reclamă imperios, pe lingă o serie de analize și calcule seci, talent și intuiție, multă, multă intuiție.

Desigur, analistul lucrează cu fișiere ținute cu grijă la zi, cu hărți exacte și cu o cantitate mare de mijloace care-i facilitează sarcina, dar armele sale hotăritoare sînt : simțul ascuțit de a sesiza semnificația și valoarea informațiilor de detaliu ; capacitatea de a distinge importantul de nesemnificativ, adevărul de fals ; puterea de a-și controla imaginația și a depista greșelile pe care, eventual, le comite în muncă.

Există anumite linii de conduită profesională obligatorii pentru un analist. Deși nu pot fi eliminate total ideile preconcepute în privința exploatării unei informații, analistul care o prelucrează nu trebuie niciodată să se lase tentat a crede ceea ce i-ar conveni ori să consemneze în sinteze lucruri dorite de el sau guvern. Șefii serviciilor secrete sint frecvent victime ale acestui gen de slăbiciune. Prejudecățile, dorința de a-și consolida prestigiul, interesele personale au influența lor asupra oamenilor și, în plus, nici nu sint atit de ușor de eliminat resentimentele și ideile rezultate din prelucrarea și exploatarea unei informații neplăcute. Așa s-a întîmplat de pildă cu Hitler care, deși încă de la sfirșitul anului 1942 și în prima jumătate a anului următor primise din partea Abwehrului rapoarte despre simptomele de infidelitate față de el, manifestate de mulți ofițeri de la Marele Cartier General Italian, rapoarte confirmate și de alte informații transmise de mai mulți atașați militari, și îndeosebi de cel din Roma, n-a putut crede nici în ruptul capului că țara prietenului său Mussolini ar fi în stare să rupă alianța cu Germania.

Ideea potrivit căreia soarta unor bătălii sau chiar a unui război întreg poate depinde exclusiv de trădare și spionaj nu corespunde realității, pentru că în epoca noastră războialele sint gindite, pregătite și conduse științific. Rolul jucat de spion sau trădător în cadrul războiului modern trebuie limitat, întrucit măsurile hotărîte și întreprinse pe timpul desfășurării bătăliilor se bazează pe un număr incredibil de mare de date obținute printr-o cercetare permanentă și multilaterală privitoare la capacitatea de luptă a adversarului. În plus, spionul făcînd parte din cadrul unui serviciu secret, informațiile obținute prin propria observare sau cu ajutorul rețelei nu ajung direct la conducătorii operațiilor militare, ci ele sînt vărsate

în depozitul de date al organului pentru care el lucrează și acesta, după ce le verifică seriozitatea și veridicitatea, dacă apreciază că au valoare, le include în „tabloul situației inamicului", sinteză pusă la dispoziția comandantului suprem de către șeful serviciului secret.

Sarcina de a lectura, verifica și aprecia rapoartele primite de la agenți revine ofițerilor de informații și contrainformații specializați în astfel de treburi, analiștilor, ce dispun de nenumărate posibilități de documentare care, în majoritate, prin însăși natura lor, furnizează informații cu un mare grad de fiabilitate. Este vorba de rezultatele misiunilor de recunoaștere terestră și aeriană, exploatarea declarațiilor prizonierilor și dezertorilor și îndeosebi de impresionantele date obținute prin intermediul interceptării transmisiilor prin eter și al observării obiectivelor, situate la mare distanță, cu ajutorul tehnicii moderne. Valoarea „tabloului situației inamicului" întocmit cu ajutorul acestor elemente depinde de capacitatea și experiența furnizorilor de informații și analiștilor, dar și de competența celor ce-l studiază și utilizează la diferite niveluri, în diferite împrejurări.

Oricit de obiectivă și precisă ar fi o asemenea sinteză, ea prezintă totuși un coeficient de nesiguranță ce nu poate fi neglijat pe motiv că beneficiarii ei se expun unui risc greu de apreciat deoarece spionajul, cu certitudine unul din mijloacele de luptă cele mai vechi și mai eficace, a fost, este și va fi întotdeauna amenințat de contraspionaj.

Reușita întocmirii unui „tablou al situației inamicului" depinde în bună măsură de mijloacele tehnice cu care este dotat un serviciu secret și de priceperea de a le utiliza pentru culegerea și transmiterea informațiilor.

În prezent, radioul, telegraful, telefonul, codurile, mașinile de cifrat și descifrat, interceptarea transmisiilor radio și localizarea stațiilor, toate ajută considerabil la culegerea informațiilor, dar exploatarea lor implică riscul comiterii unor mari erori în timpul efectuării analizei.

Unul din cele mai semnificative exemple care pot fi date în acest sens este oferit de rezultatele anchetei întreprinsă în anul 1962 cu privire la atacarea Pearl Harbourului. Pînă la această dată, discuțiile se purtaseră mai ales în jurul celor 39 de volume ce materializau audieri făcute de Congres și se refereau, în principal, la mesajele radio și telegramele japoneze interceptate și descifrate de serviciile de informații ale armatei și marinei S.U.A.

Din telegramele schimbate între Ministerul de Externe japonez și ambasadorul său de la Washington, în perioada octombrie-decembrie 1941, rezulta că evoluția relațiilor dintre Japonia și S.U.A. demonstra posibilitatea nașterii unui conflict armat între aceste țări, iar din cele expediate de serviciul de informații al marinei japoneze consulatului nipon din Pearl Harbour, în care se dădeau instrucțiuni precise și detaliate în legătură cu informațiile ce trebuiau culese despre caracteristicile diferitelor nave, atacul asupra Pearl Harbourului era previzibil, lucru confirmat, dealtfel, și de informații ulterioare.

Cu toate acestea, încă nu se cunoaște cu precizie nici cînd au fost efectiv descifrate și traduse aceste telegrame, nici data transmiterii lor organelor interesate.

Într-o altă telegramă din dosar, adresată misiunii diplomatice japoneze acreditată la Washington, era comunicată cheia cu ajutorul căreia puteau fi descifrate mesajele transmise în cadrul emisiunii meteorologice a postului de radio Tokio cu privire la evoluția relațiilor politice americano-nipone.

Ultima grupă de telegrame luate în discuție era formată din cele interceptate de S.U.A., pe durata scurgerii ultimelor douăzeci și patru de ore ce au precedat atacul, telegrame care aveau și ele semnificația lor.

Ancheta trebuia să stabilească cine, cînd și cum a analizat și sintetizat aceste informații atît de clare pentru stabilirea evoluției viitoare a evenimentelor, precum și greșelile ce au fost comise în exploatarea și aplicarea în practică a știrilor degajate din telegramele în cauză.

După o cercetare de cinci ani, pe baza analizei tuturor informațiilor ce probau pericolul evident și intenția agresivă a inamicului, s-au putut da răspunsuri precise la întrebările de mai sus. Informațiile analizate constau în „semnalele" rezultate din : desfășurarea negocierilor diplomatice ; observarea mișcării trupelor inamicului ; informațiile furnizate de agenți ; interceptările transmisiilor radio ; decodificările realizate de organele americane competente.

Ancheta a mai stabilit căile prin care „semnalele" au ajuns la diversele servicii secrete americane, modul în care informațiile au fost analizate și pregătite pentru a fi comunicate persoanelor cu funcții de decizie, precum și măsura în care lucrătorii serviciului de exploatare a informațiilor au cunoscut limba japoneză.

Cercetătorii cazului Pearl Harbour au introdus noțiunea de „zvon" pentru a distinge de adevăratele „semnale" nenumăratele știri ce se contraziceau unele pe altele, dar care au influențat, totuși, pe conducătorii S.U.A. în aprecierea obiectivă a evenimentelor.

Desigur, în 1942, era mai greu să se distingă „zvonurile" de „semnale" și, de aceea, se pune întrebarea dacă serviciile secrete americane, angajate în întocmirea de sinteze privind lungul șir de informații ce le primeau, puteau să realizeze diferențierea dintre ele. Dealtfel, cu greutăți de acest fel se întîlnesc toate organele angajate în exploatarea informațiilor, mai ales cînd trebuie să se stabilească în timp util dacă este vorba de un pericol real sau de o prezumție. Este și va fi întotdeauna necesar, în ciuda tuturor dificultăților, să se verifice foarte exact în ce măsură informațiile culese, indiferent că se numesc „semnale" sau „zvonuri", merită a fi incluse în sinteza ce se elaborează sau se impune a se renunța la ele.

Le terminarea anchetei s-a ajuns la concluzia că serviciile de informații americane au avut în atenție apărarea Pearl Harbourului și s-au preocupat să o realizeze, dovadă fiind nenumăratele interceptări ale transmisiilor radio efectuate de inamic, din care rezulta că mare parte din trupe se deplasau spre Indochina.

Pornind de la aceste informații, comisia de anchetă a stabilit că ipoteza formulată anterior despre posibilul atac asupra Pearl Harbourului a fost abandonată, iar presupunerea, eronată dealtfel, că navele de luptă și portavioanele inamice rămăseseră în apele japoneze a convins comandamentul american de imposibilitatea unui asemenea atac.

Așadar, neputința americanilor de a distinge „zvonurile" cu privire la inexistența navelor necesare realizării atacului de „semnalele" amintite ce pledau pentru o ipoteză exact contrară a avut ca urmare catastrofa de la Pearl Harbour.

În plus, evenimentul demonstrează, pe de o parte, rolul transmisiilor radio în activitatea de dezinformare, iar pe de altă parte, necesitatea ca sinteza informațiilor obținute pe această cale să fie confruntată atent atît cu alte surse, cît și cu situația operativă existentă.

Istoria a stabilit că inamicii Germaniei hitleriste au cunoscut cu anticipație următoarele lucruri : data atacului asupra Poloniei ; hotărîrea Germaniei de a nu ataca concomitent Polonia și Franța ; planul ofensivei armatei germane impo-

triva Franței ; data începerii ostilităților hitleriste în vederea ocupării Danemarcei și Norvegiei ; data exactă stabilită pentru atacarea Franței ; data începerii ofensivei îndreptate împotriva U.R.S.S. ; hotărîrea Japoniei de a nu interveni în războiul sovieto-german.

În fiecare din cazurile de mai sus se poate dovedi că informațiile deținute de comandamentele forțelor aliate au fost considerate false sau pur și simplu ignorate. Această atitudine prudentă este de înțeles, știut fiind că întotdeauna în asemenea situații poate fi vorba de o acțiune de dezinformare întreprinsă de inamic sau de un agent dublu care lucrează pentru adversar.

Riscul pe care-l prezintă încrederea oarbă în informațiile primite poate fi atît de mare, încît nu este posibil, în cadrul unor operații decisive pentru soarta unui război, să se aprecieze ca sigure informațiile furnizate de spionaj. Un serviciu secret competent este, desigur, un ajutor foarte prețios pentru comandamentul trupelor, dar nu trebuie sub nici o formă să i se supraevalueze importanța, întrucît întotdeauna hotărîtoare este concepția politică și militară a comandantului suprem. Acesta trebuie să se străduiască să exploateze în mod obiectiv informațiile pe care le primește, dar să nu uite nici un moment că ele pot doar să contribuie, într-o măsură mai mare sau mai mică, la luarea deciziei tactice.

CAPITOLUL IV

UNELE MIJLOACE DE TRANSMITERE A INFORMAȚIILOR

Este bine cunoscut că misiunile diplomatice, statele-majore și serviciile secrete ale tuturor țărilor folosesc, cînd transmit informații și ordine — fie pe calea undelor, fie prin scris — comunicări indescifrabile pentru adversari, pe care le realizează prin utilizarea codurilor, adreselor conspirative, ascunzătorilor, cifrului etc. Deoarece convorbirile telefonice, transmisiile radio și telegramele pot fi interceptate, existînd, totodată, pericolul ca guvernele, mai ales în momentele de criză, să-și procure, prin organele lor informative, copii ale documentelor cifrate expediate de diplomații acreditați pe lîngă ele, toate statele încearcă să facă chiar imposibilul pentru a-și feri de indiscreți comunicările lor politice și militare.

Scrisorile secrete sînt folosite de aproape 3000 de ani în corespondența diplomatică sau pentru transmiterea, în timp de pace sau vreme de război, de către comandamentele militare a ordinelor și informațiilor.

Criptologia

A cifra înseamnă a transforma o informație inteligibilă în una indescifrabilă, iar descifrarea presupune a reda clar, prin anumite procedee, o scriere secretă. Codul este un sistem de litere și de grupuri de cifre, folosite pentru a înlocui cuvinte și fraze ale limbajului obișnuit.

Decriptarea unei scrieri secrete străine cere intervenția matematicienilor și filologilor, care au primit o instruire de criptologie.

În terminologia modernă dispare diferența dintre cod și cifru, fiind denumite amîndouă prin cuvîntul „cripto", iar toate metodele folosite pentru redarea textelor clare sub formă de simboluri (litere sau cifre) sînt astăzi desemnate prin noțiunea de criptologie, care este formată din două discipline distincte, și anume :

1. *Criptografia*. Se ocupă cu transformarea textelor obișnuite în scrieri secrete și crearea procedeelor de codificare și cifrare, precum și cu protecția lor.

2. *Criptanaliza*. Are sarcina de a găsi soluția codului și cifrului, adică să descifreze textele pentru a înțelege informațiile provenite de la inamic.

Criptanaliza este forța activă a criptologiei, deoarece ea constrînge pe autorii de cifruri să aibă în vedere permanent pericolul care-l prezintă perspicacitatea inamicului și să conceapă sisteme de cifrare tot mai ermetice.

Se poate vorbi de două aspecte ale criptologiei. Pe de o parte, este arta de a găsi o cheie și a cifra textul potrivit ei, iar, pe de altă parte, reconstituirea unei chei necunoscute prin studierea unui text secret, căutînd, de exemplu, în mod sistematic, frecvența anumitor semne și grupuri de semne. Criptologia cere, deci, din partea celor ce se ocupă cu ea o minte ascuțită și un simț deosebit al combinațiilor.

Dacă există suficiente texte secrete, prin intermediul ordinatorului, este posibil să fie găsite cheile folosite la cifrare. Se poate ajunge chiar la reconstituirea mașinilor de cifrat. Așa s-a întîmplat în 1937 cînd, într-o zi din luna iulie, un tînăr german s-a prezentat la ambasada Franței din Berna. El a fost primit de adjunctul atașatului militar, căruia i-a declarat că este un dușman înfocat al regimului nazist și că vrea să slujească Franța. Prima reacție a ofițerului de informații francez, crezînd că are de-a face cu un agent provocator, a fost de a-l pofti afară, dar vizitatorul a insistat și a prezentat un document potrivit căruia aparținea serviciului de cercetări creat de Göering pentru interceptări radio și descifrări.

Frămîntat de îndoială și interes, ofițerul francez s-a hotărît să raporteze despre această propunere la Paris și, de aceea, i-a cerut vizitatorului său să revină după două zile. La serviciul de informații din Paris colonelul Rivet hotărăște să-și

asume riscul și-i ordonă căpitanului Navarre să plece la Berna pentru a-l lua în studiu pe tînărul german. Acestuia nu-i trebuie mult timp pentru a-și contura părerile cu privire la personalitatea tînărului, hotărît să trădeze pentru foloase materiale. El povestește cu amănunte despre activitatea desfășurată în slujba spionajului nazist, informîndu-și interlocutorul că tehnicienii germani au pus la punct o mașină de cifrat și descifrat de un tip cu totul nou. Căpitanul Navarre îi cere un desen sau o descriere exactă a acestui aparat și-i dă din nou întîlnire la Bruxelles, înmînîndu-i, totodată, o sumă modestă de bani și promițîndu-i pentru viitor onorarii generoase în caz de succes.

După o lună, cei doi se reîntîlnesc într-o mică cafenea din capitala Belgiei. Germanul a adus un prospect, precum și un desen al mașinii strict secrete. Căpitanul examinează documentele la hotel și își dă seama de valoarea lor. În dimineața următoare, el restituie germanului documentele și îi înmînează o parte din recompensa promisă, urmînd ca restul să fie achitată în momentul în care tehnicienii francezii vor recunoaște definitiv valoarea documentelor.

Ofițerul și colaboratorul stabilesc în Belgia și Elveția cîteva adrese conspirative pentru ținerea legăturii.

La Paris, în baza documentației procurate de la neamț, se lucrează de zor pentru construirea mașinii. Odată terminată, mașina este pusă la dispoziția serviciului de informații francez, care, cu ajutorul ei, descifrează fără dificultate aproape toate transmisiile fasciștilor. O dată pe lună, căpitanul Navarre se întîlnește, în Belgia, Elveția sau Italia, cu informatorul său și primește de la acesta codul mașinii, schimbat de germani lunar.

Treaba făcută de francezi în 1937, adică construirea unei mașini de descifrat fără a avea prototipul celei originale, se poate realiza chiar dacă nu dispui de documentația necesară, posibilitate demonstrată de americani, care au construit, studiind telegramele cifrate, o mașină de cifrat identică cu cea folosită de japonezi pentru transmiterea informațiilor necesare pregătirii atacului asupra Pearl Harbourului. În orice caz, este evident că în criptologie surprizele nu se lasă mult așteptate.

Creierul electronic nu l-a făcut inutil pe cel uman, care, deși nu lucrează poate atît de exact, adesea este mai eficace pentru că poate combina, anticipa și, în cazuri dificile, chema în ajutor imaginația. Pe bună dreptate se spune că arta descifrării oferă încă mult loc, poate chiar mai mult ca niciodată, flerului, intuiției, experienței și talentului.

Oare descifrarea informaţiilor inamicului are, într-adevăr, importanţa pe care i-o acordă atît serviciile secrete, cît şi autorităţile civile şi militare?

Cîteva exemple extrase din istoria celor două războaie mondiale vor încerca să răspundă la această întrebare.

În 1917, două „zeppeline" germane care se întorceau dintr-un zbor efectuat deasupra Angliei au fost doborîte de furtună pe teritoriul Franţei. Printre alte documente găsite în resturile lor se aflau hărţile maritime şi codurile folosite de submarinele germane din Oceanul Atlantic.

De atunci, acestea au fost descoperite atît de des încît nemţii au ajuns la concluzia că traficul radio cu flota submarină era nu numai interceptat, ci şi înţeles.

Bătălia navală de lîngă Insula Midway, din iunie 1942, a marcat o cotitură în evoluţia războiului purtat în Oceanul Pacific. Amiralul Yamamoto plănuia să arunce în luptă, în cursul ultimelor zile din luna mai, aproape toate forţele sale disponibile, adică: 11 nave de luptă; 12 crucişătoare; 7 portavioane; 50 distrugătoare; 15 submarine. El intenţiona să înfrîngă flota americană condusă de amiralul Nimitz, dar lucrurile s-au petrecut altfel, deoarece americanii, care descoperiseră majoritatea codurilor maritime şi diplomatice japoneze, precum şi procedeele de cifrare, au ştiut că importante forţe ale marinei imperiale fuseseră dislocate lîngă insula Midway, lucru ce i-a permis lui Nimitz să surprindă un adversar prea sigur de victorie şi să-i cauzeze pierderi grele, de pe urma cărora nu avea să se mai refacă.

În cursul primului război mondial, Ministerul de Externe german îşi redacta notele secrete cu destulă neglijenţă, lăsînd impresia că renunţă la măsurile de vigilenţă care s-ar fi impus. Comandamentul militar, dimpotrivă, îşi dăduse seama de consecinţele grave ale nerespectării secretului şi de necesitatea folosirii sistematice a cifrurilor şi codurilor. Dar aceasta nu înseamnă că nu au fost comise şi erori, aşa cum rezultă din cele de mai jos.

Secretul ofensivei germane preconizate pentru 21 mai 1918 fusese bine păstrat şi totuşi, încă de la începutul anului, se presimţea, datorită folosirii generalizate a cifrului de către germani, că se pregătea ceva deosebit. Totodată, se constatase o diminuare a traficului radio şi o mult mai mare disciplină în folosirea procedeelor secrete.

Potrivit tuturor datelor rezultate din recunoaşteri, planul german lăsa să se prevadă cinci axe generale de ofensivă posibile: Flandra, Amiens, Compiègne, Reims şi Verdun. Întrebarea se punea pe care din ele urma să o aleagă germanii. Incertitudinea şi îngrijorarea statului-major francez atinseseră punctul culminant în acele zile.

La 21 mai, Marele Cartier General German trimise Cartierului general al unei armate staţionate între Montdidier şi Lassigny o telegramă cifrată care, prin decriptare, se dovedi a avea următorul text: „Acceleraţi aprovizionarea cu muniţii noaptea, feriţi de vederea inamicului!"

Textul telegramei dădea certitudinea că ofensiva germană va fi orientată pe direcţia Compiègne pentru a deschide calea directă spre Paris.

De fapt, telegrama fusese greşit cifrată de expeditor, ceea ce necesitase o a doua, de rectificare, trimisă tot prin radio. Era o greşeală gravă a cifratorului şi o împrejurare favorabilă pentru francezi. Atacul din 9 iunie 1918, aşteptat de francezi în sectorul prevăzut, a fost lipsit de succes.

Trebuie să se reţină că informaţiile de rutină furnizează criptologilor inamici indicaţii de valoare pentru decriptare. Pe de altă parte, numai criptologii încercaţi pot inventa sisteme uşor de folosit în război. Ofiţerul de transmisiuni este obligat să facă tot posibilul pentru a forma buni operatori radio şi a menţine o disciplină severă în timpul efectuării transmisiilor. În acest fel, se vor evita întrebările şi repetările, care uşurează sarcina decriptorilor inamici. Un amestec de text clar şi cifrat este la fel de periculos ca şi folosirea în cadrul aceluiaşi mesaj a unui cod vechi şi a unuia nou. Orice mesaj clar sau orice conversaţie necifrată corespunde unei acţiuni tactice şi imprudenţa în această materie oferă inamicului o informaţie de valoare.

Perioada dintre cele două războaie mondiale a fost folosită de aproape toate armatele pentru a trage învăţăminte din experienţa anilor 1914—1918. Între altele, au fost perfecţionate codurile şi cifrurile şi s-au descoperit noi aparate şi metode pentru captarea comunicărilor radio străine. Personalul diferitelor servicii de informaţii şi transmisiuni ale Wehrmachtului a crescut considerabil cantitativ.

În cadrul cursurilor organizate de Marele Cartier General German au fost pregătiţi în tehnica decriptării sute de oameni care aveau cunoştinţe lingvistice şi matematice, precum şi minţi ascuţite.

Compania de interceptare 621, ce acţiona în Africa de Nord, a reuşit să dezlege cifrul, destul de simplu, folosit de englezi, realizare notabilă dacă se are în vedere că în deşert orice conflict devine aproape exclusiv un război de mişcare, fapt pentru care comunicările radio au un rol deosebit de important.

În acea vreme ataşatul militar american acreditat pe lîngă Cartierul general britanic din Cairo trimitea la Washington rapoarte destul de aprofundate despre situaţia trupelor conduse de generalii Auchinlek şi Montgomery. Aceste rapoarte erau redactate cu ajutorul unui cod pe care nu numai germanii, dar şi finlandezii îl descifraseră şi astfel Rommel, fiind la curent cu situaţia strategică şi potenţialul tehnic şi uman al englezilor, a putut lua iniţiative îndrăzneţe, ce i-au adus provizoriu succese, pe cît de importante, pe atît de neaşteptate.

Dar şansa nu favorizează obligatoriu pe cei mai abili. La 10 iunie 1942, aceeaşi Companie de interceptare 621, ce ocupa o poziţie lîngă El-Daba, în deşertul egiptean, a fost zdrobită de tancurile britanice şi toate materialele rezultate din interceptările realizate de ea au căzut în mîinile englezilor, care au descoperit cu stupefacţie în ce măsură şi cu cîtă exactitate înţeleseseră germanii toate mesajele lor cifrate. În consecinţă, au schimbat imediat codul, folosind unul mult mai complicat şi au redus la minimum transmisiile radio. De acum înainte feldmareşalul Rommel avea să fie mai puţin informat despre a opta armată engleză şi Montgomery la surprins la 25 octombrie 1942, lîngă El-Alamein, şi l-a silit să se retragă, dînd o nouă turnură luptelor din Africa de Nord.

Invazia Africii de Nord, realizată în noiembrie 1942, nu ar fi reuşit atît de bine sau cel puţin ar fi fost altfel pregătită în ansamblu dacă aliaţii nu ar fi putut să-şi procure codul utilizat de misiunea diplomatică a guvernului de la Vichy, acreditată la Washington, în corespondenţa ţinută cu trupele sale navale. Sarcina de a intra în posesia codului i-a fost încredinţată Amyei Elisabeth Thorpe, o americană blondă, ce atrăgea atenţia pretutindeni unde apărea. Inteligentă şi fermecătoare, Elizabeth nu întîlnea nici o rezistenţă din partea bărbaţilor pe care hotăra să-i seducă.

După declanşarea războiului, ea deveni Cynthia, agent al Intelligence Service, iar cînd şi S.U.A. au intrat în horă, colaboratoare a serviciilor secrete americane.

Ofiţerul care o avea în legătură, colonelul Ellery Huttington, a ştiut s-o angajeze cu abilitate în locurile unde poziţia sa socială şi frumuseţea îi permiteau cel mai bine să obţină informaţii de valoare.

Într-o zi din luna mai a anului 1942, Cynthia primi ordin să intre în posesia codului marinei franceze, pe care îl avea misiunea diplomatică franceză acreditată la Washington. Bineînţeles, ea nu intuia că va contribui, prin îndeplinirea acestei misiuni, în mod hotărîtor la realizarea invaziei anglo-americane în Africa de Nord.

Cynthia întreţinea pe atunci relaţii intime cu căpitanul Charles Brousse, ataşat militar la ambasada Franţei din S.U.A. Brousse nu a întîrziat că accepte colaborarea, mai ales că prietena sa l-a făcut să înţeleagă că un ofiţer francez nu poate fi decît de partea lui de Gaulle, adevăratul apărător al cauzei Franţei.

Amîndoi fură deci confruntaţi cu delicata misiune de a pătrunde, fără a fi văzuţi, în biroul cifrului din cadrul ambasadei Franţei, situat la parterul clădirii. Codurile erau închise într-o casă de fier. Trebuiau să intre în posesia cifrului încuietorii, pe care îl cunoşteau doar şeful biroului de cifru şi un alt ofiţer, lucru greu de realizat.

Tentativa de a-l atrage pe şeful cifrului la cauza gaullistă eşuă şi nu mult a lipsit ca acţiunea să fie ratată.

Căpitanul Brousse explică paznicului de noapte că are o prietenă şi că, fiind căsătorit, nu poate s-o întîlnească la hotel, cu atît mai mult cu cît era membru al ambasadei, şi că, de aceea, dorea să se poată întîlni cu ea, din cînd în cînd, la ambasadă. Paznicul arătă înţelegere pentru situaţia lui Brousse, mai ales cînd acesta îl răsplăti cu generozitate.

Mai întîi, Cynthia şi Brousse petrecură cîteva nopţi consecutive în holul de recepţie al ambasadei. Apoi, cînd paznicul se obişnui cu venirile şi plecările cuplului, cei doi hotărîră să treacă la acţiune.

Ideea colonelului Huttington era de a-l imobiliza pe paznic cu ajutorul unui somnifer, urmînd ca apoi să intre în biroul de cifru un specialist în deschiderea caselor de fier. Era vorba de Georges Cracker (spărgătorul), care trebuia să forţeze atît uşa biroului, cît şi cea a casei de fier. Codurile urmau să fie aruncate pe fereastră unui al doilea om aflat în grădina am-

basadei, iar acesta, la rîndul său, avea misiunea să le ducă spre a fi fotografiate și apoi să le readucă pentru a fi puse la loc.

Prima încercare eșuă. Paznicul acceptase bucuros să participe la o mică petrecere a „îndrăgostiților". S-a băut multă șampanie care, bineînțeles, și-a făcut efectul asupra paznicului. Cracker s-a apucat de treabă, însă numai după mai multe ore a reușit să deschidă casa de fier, dar atunci nu mai era timp pentru a se putea fotografia documentele. De aceea, totul a fost pus în ordine și ambasada franceză arăta a doua zi ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat.

În noaptea următoare, Cynthia, înarmată cu combinația închizătorii casei de fier, dată de Cracker, trebuia să reînceapă singură operația. Dar, deși Cynthia a format exact cifrele combinației pe butoanele broaștei, ușa casei de fier a refuzat să se deschidă, deoarece, probabil, în cursul zilei ce se scursese, combinația fusese schimbată.

Desperată, Cynthia informă legătura și aceasta raportă situația colonelului Huttington. Misiunea fu amînată. Între timp, paznicul își cumpărase un cîine dresat cu care, însă, cei doi amanți se împrieteniseră.

În sfîrșit, veni și ziua decisivă. După ce au stat puțin de vorbă pe o sofa, Cynthia s-a dezbrăcat, rămînînd doar în costum de baie și ornamentată cu un colier de perle la gît. Fiind deosebit de atrăgătoare, reuși să-și convingă prietenul să o imite. Ideea era bună, deoarece, nu după multă vreme, paznicul apăru cu o lanternă aprinsă. Fascicolul luminos rătăci în întuneric și se opri pe cele două corpuri goale. Convins de autenticitatea acestei scene intime, paznicul se retrase cu discreție și cei doi amanți se simțiră în siguranță.

Cracker fu introdus în ambasadă și nu fu surprins de simplitatea vestimentară a femeii. Schimbară un zîmbet și începură să lucreze. Degetele lui iscusite întoarseră butoanele și documentele în cauză începură să fie fotografiate. Cynthia nu se îmbrăcă. În cazul reapariției paznicului, nuditatea sa avea rolul să-l intimideze.

A doua zi, Cynthia se prezentă la Huttington, care-i mulțumi pentru excelentele fotografii, iar cîteva luni mai tîrziu ea luă trenul spre New York. Călători, din întîmplare, cu Huttington și acesta îi arătă un ziar apărut în acea zi de 8 noiembrie 1942. Un titlu mare anunța: „Trupele anglo-americane au debarcat în Africa de Nord fără a întîmpina o adevărată rezistență".

Ascunzătorile și adresele conspirative

Deoarece expedierea documentelor secrete pe cale poștală obișnuită implică riscuri mari pentru agent, el are nevoie de propriile sale „cutii de scrisori". Prin „cutii de scrisori" se pot înțelege fie persoane demne de încredere cărora le este expediată corespondența, fie ascunzători ca, de exemplu: scorburi de copaci, locuri discrete dintr-un imobil etc. În primul caz, se vorbește de „cutii de scrisori vii", iar în al doilea de „cutii de scrisori moarte".

Corespondența trimisă la o adresă dată, cunoscută de rețeaua de spionaj, poate avea la destinatar următoarea formulare: „Domnul Karl Meier", aceasta însemnînd că este vorba de o scrisoare particulară. Dacă însă un agent sau un alt membru al rețelei expediază o scrisoare secretă, adresa este „Domnul Karl A. Meier", litera „A", introdusă între prenumele și numele destinatarului, avertizînd că aceasta trebuie, discret, transmisă la altcineva.

În acest caz, scrisoarea este fie trimisă în altă parte, fie păstrată, așteptînd pe cineva care va veni s-o ridice la o anumită dată. Se impune ca persoana care se declară gata să servească ca adresă conspirativă să fie demnă de încredere, discretă și absolut lipsită de curiozitate.

„Cutiile de scrisori moarte", adică ascunzătorile, sînt mai sigure decît adresele conspirative, dar cele mai bune devin adesea inutilizabile datorită întîmplării sau capriciilor naturii.

Un agent a descoperit un orificiu sub treptele scării unei biserici tocmai bun pentru a adăposti documente și destul de mic pentru a nu atrage atenția. Ascunzătoarea a fost folosită o perioadă de timp, dar într-o bună zi, cînd trebuia scoasă de acolo o informație prețioasă, nu s-a mai putut, deoarece un funcționar de la societatea de drumuri și poduri dăduse între timp ordin să se repare scara și orificiul fusese astupat.

Într-un alt caz, în cabina unui W.C. public, un agent găsise o ascunzătoare aproape imposibil de descoperit, însă la un moment dat nu s-a mai putut intra în cabina respectivă, deoarece îngrijitoarea o blocase cu mături, găleți și cîrpe de spălat.

Importanța alegerii și folosirii ascunzătorilor va rezulta și din cele relatate în continuare. Este vorba de o acțiune de spionaj care a contribuit indiscutabil la reușita debarcării, în 1944, a trupelor aliate în Normandia.

Aproape imediat după încheierea armistițiului franco-german, în iulie 1940, cîțiva ofițeri francezi, printre care se număra și colonelul Touny, unul din șefii organizației, hotărîră să creeze la Paris un grup de rezistență căruia îi dădură numele de „Organizația civilă și militară" (O.C.M.).

O.C.M. avea un mare număr de colaboratori care operau la Paris, în Bretania și Normandia, dar îi lipseau mijloacele financiare și nu avea asigurată legătura cu Biroul 2 de la Londra în fruntea căruia generalul de Gaulle pusese pe căpitanul André Dewawrin, alias colonelul Passy, la care duceau toate firele multiplelor rețele de spionaj răspîndite în întreaga Franță.

Între colonelul Touny și Biroul 2 se stabiliră totuși legături, iar un colaborator al colonelului Passy, anume Gilbert Renault, cunoscut sub numele de colonelul Rémy, reuși să pătrundă în Franța, trecînd prin Spania, și creă o rețea de spionaj numită „Confreria Notre-Dame".

Prin intermediul unui librar, la curent cu activitatea sa secretă, colonelul Rémy făcu cunoștință cu Touny. După cîteva contacte prudente, Touny se declară gata să pună oamenii săi la ordinele generalului de Gaulle și organiză o întîlnire între Rémy și Marcel Girard, competent pentru Normandia și nordul Franței.

Șeful O.C.M., Girard, originar din Caen, fost căpitan pe vremea ocupării Franței, eliberat după cîteva luni de detenție, intrase, în 1941, în Rezistență și, sub pseudonimul Moreau, creease în Normandia un grup de rezistență numit „Centurie". În mod oficial el era reprezentantul firmei „Cimenturi franceze" din Caen și numai șeful său știa că, de la demobilizarea sa, nu livrase nici măcar un gram. Cum cu cimentul se puteau întreprinde multe lucruri, îndeosebi în această regiune care trebuia să joace un mare rol în proiectul de construire a zidului Atlanticului, Marcel Girard se angajă să organizeze în regiunea cuprinsă între Saint-Malo și Le Havre o rețea de spionaj.

În acea vreme, se petrecea ceva neobișnuit pe coastele nisipoase normande. Între Caen și mare, în pășuni, livezi și păduri, trupele germane începuseră să instaleze tabere de muncă. Nu era nici o îndoială că nemții construiau fortificații. Aproape pretutindeni, și îndeosebi pe ulițele satelor, se ridicaseră bariere și se instalaseră posturi de gardă. Se putea deduce cu ușurință că de cealaltă parte a santinelelor se aflau importante fortificații. Membrilor Rezistenței și agenților francezi care

executau misiuni de spionaj nu le scăpase faptul că la Caen se găseau multe trupe germane. Se cunoștea chiar și organizarea unităților nemțești, ca de exemplu a Statului-major al Diviziei 716 infanterie, ale cărei regimente erau încartiruite în localitățile vecine. Se mai știa că lîngă Caen era dislocată Divizia Panzer 21 și că Gestapoul rechiziționase casa unui chirurg din strada Iacobinilor.

Interesul membrilor Rezistenței față de activitatea germanilor era motivată, întrucît exista un dute-vino permanent de camioane și automobile, iar oamenii lui Todt, îmbrăcați în uniforme verzi-cafenii, mișunau peste tot.

Compania franceză de drumuri și poduri era instalată într-un imobil situat nu departe de centrul orașului și avea ca director pe inginerul Meslin, pe care germanii îl autorizaseră să se deplaseze liber pe circa 120 km de coastă. Meslin era prieten cu Marcel Girard. Cei doi au stabilit două adrese conspirative: una la cafeneaua „Turiștilor", al cărei proprietar făcea parte din Rezistență, a doua la un hotel din orașul Rouen, amplasat în fața gării.

Unul dintre curierii Rezistenței, zugravul René Duchez, ridica corespondența de la cele două adrese și o ducea la biroul lui Meslin, iar acesta o dădea colonelului Rémy.

Centrala din Londra punea sute de întrebări care se refereau, în majoritate, la organizarea trupelor germane de pe coastă și la lucrările ce se executau. Compoziția nisipului într-un sector sau altul era la fel de importantă ca intervalele dintre baterii sau înălțimea, genul și adîncimea fortificațiilor înconjurate cu sîrmă ghimpată. Interesau în mod deosebit cazematele, accesul la acestea, calibrul și bătaia pieselor de artilerie, cîmpurile de mine și felul minelor. Obținerea unor asemenea informații nu era simplă, deoarece în zona interzisă nu puteau pătrunde decît cei care aveau un motiv foarte serios. Cu toate acestea, Rezistența nu s-a mărginit să culeagă doar date despre pozițiile cele mai ușor accesibile din linia a doua de fortificații, ci și-a infiltrat oameni în toate porturile situate între Le Havre și Cherbourg. Unul dintre aceștia a fost pescarul Léon Cardon, care reușise să obțină autorizația de a pescui folosind o mică ambarcațiune. El locuia la Port-en-Bessin.

La Longues, la circa 500 metri de faleză, exista încă din 1942 o baterie de coastă cu patru tunuri de 150 mm. Cardon profită de faptul că pescuia la cîteva sute de metri de coastă pentru a desena foarte exact poziția bateriei și cîmpurile de

mine înconjurate cu sîrmă ghimpată. Pescarul făcu mai multe fotografii, care aveau să determine ulterior importanta hotărîre luată de aliaţi de a instala aici un port artificial.

În zona în care urma să aibă loc debarcarea, se afla staţiunea balneară Luc-sur-Mer. Aici locuia medicul Jacques Sustendal, căruia profesia îi permitea să parcurgă un sector în care Rezistenţa nu avea încă membri infiltraţi, deoarece germanii interziseseră circulaţia tuturor francezilor începînd de la ora 19. Numai doctorul avea permisiunea să-şi viziteze pacienţii la orice oră putînd, astfel, culege informaţii preţioase.

Un alt membru al Rezistenţei, Robert Douin, înainte de război fusese directorul Şcolii de artă din Caen. În 1940, şcoala a fost închisă, iar Douin începu să practice meseria de sculptor specializat în restaurarea bisericilor. Noua lui ocupaţie era un pretext potrivit pentru a motiva faptul că circula în zona interzisă. De cînd intrase în grupul de rezistenţă „Centurie", se interesa îndeosebi de repararea statuetelor de pe faţadele bisericilor. Cînd era vreme frumoasă, pleca cu bicicleta şi se oprea frecvent la biserica Notre-Dame din localitatea Ranville, bogată în sculpturi, dar mai ales pentru că din clopotniţa acesteia se putea observa tot cîmpul dintre Caen şi gurile rîului Orne, pînă la Quistreham, zonă în care lucrările de fortificaţii erau mai avansate. Lîngă Merville, se turnau fundaţiile de beton pentru o baterie de obuziere, ce aveau să dea de furcă englezilor doi ani mai tîrziu. Douin a urmărit lucrarea şi a desenat modificările făcute de germani în peisajul natural francez.

În primăvara lui 1943, Centrala din Londra insistă cu noi întrebări, deşi inginerul Meslin trimitea la Paris, la fiecare două săptămîni, pachete cu rapoarte, hărţi şi fotografii. În fosta capitală a Franţei, cu expedierea acestor documente la Londra se ocupa colonelul Rémy. Materialele erau trimise cu un avion de două locuri, foarte robust, ce avea un tren de aterizaj care-i permitea să decoleze şi să aterizeze pe orice fel de teren. Alteori, transportul materialelor era făcut cu şalupa.

Solicitările adresate de Londra, începînd din 1943, nu se mai limitau la fortificaţiile de pe coasta Atlanticului, ci se

cereau informaţii despre fabricile, docurile, cheiurile, căile ferate, liniile telegrafice, cazărmile şi amplasamentele trupelor.

Cînd, la sfîrşitul lui 1943, Gestapoul i-a arestat pe o parte din membrii Rezistenţei în frunte cu sculptorul Douin, majoritatea sarcinilor de spionaj ce reveniseră agenţilor din Normandia erau îndeplinite, iar documentele care intraseră în posesia nemţilor erau atît de lipsite de importanţă, încît aceştia nu au putut să tragă concluzii folositoare privind sectorul în care se pregătea debarcarea.

Grupul „Centurie" a lucrat extraordinar de bine, furnizînd informaţii de mare valoare, evidenţiindu-se mai ales hărţile realizate, timp de 18 luni, ce conturau imaginea Normandiei împînzită de tunuri, cuiburi de mitraliere şi cazemate germane.

CUPRINSUL